

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районының
Арча шәһәр муниципаль берәмлеге
Арча шәһәр
башкарма комитеты
422000, ТР, Арча ш., Совет мәйданы, 27
тел. 3-15-25, 3-12-35

Муниципальное образование
город Арск
Арского муниципального района Республики
Татарстан
исполнительный комитет
города Арск
422000, РТ, г. Арск, площадь Советская, 27
тел. 3-15-25, 3-12-35

КАРАР

« 17 » август 2026 ел

№ 105

2046 елга кадәр чорга Татарстан
Республикасы Арча муниципаль
районының «Арча шәһәре» муниципаль
берәмлеген су белән тәмин итү һәм су
чыгару схемаларын раслау турында

“Су белән тәмин итү һәм су бүлеп бирү турында” 2011 елның 7 декабрдәге 416-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Федераль законы, “Су белән тәмин итү һәм су бүлеп бирү схемалары турында” Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2013 елның 5 сентябрдәге 782 номерлы карары нигезендә Арча шәһәре Башкарма комитеты КАРАР БИРӨ:

1. 2046 елга кадәрге чорга “Арча шәһәре” муниципаль берәмлеген су белән тәмин итү һәм су түгү схемасын расларга.

2. Арча шәһәре Башкарма комитетының «2040 елга кадәр чорга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген су белән тәмин итү һәм су агызу схемасын раслау турында» 22.12.2025 ел, №229 карарын үз көчен югалткан дип танырга. 3.

Өлегә карарны Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында бастырын чыгарырга (<http://pravo.tatarstan.ru>) һәм Арча муниципаль

районынын рәсми сайтында һәм мәғлүмат стендларында урнаштыру юлы белән халыкка чыгарырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Арча шәһәре Башкарма комитеты житәкчесе урынбасары Г.Г.Ибәтуллинага йөкләргә.

Арча шәһәре башкарма
комитеты житәкчесе в.б.

Д.В.Кузьмин

ИП Сивуха Николай Николаевич
ИНН 432401588030 Эл. почта: rost43@bk.ru Тел.: +7(953)6931287
610008 Кировская обл, г. Киров

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
«АРЧА ШӘһӘРЕ»МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛІГЕ
2040 ЕЛГА КАДӘР ЧОРГА СУ БЕЛӘН ТӘӘМИН ИТҮ
ҺӘМ СУ ЧЫГАРУ СХЕМАСЫ

2026

Кереш7

Ошибка! Закладка не определена.

Ошибка! Закладка не определена.

1 бүлек «үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларының техник-икътисадый торышы ..9

2 бүлек" үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларын үстерү юнәлешләре " 20

3 бүлек" кайнар, эчә торган, техник суны су белән тәмин итү һәм куллану балансы " 22

4 бүлек" үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системалары объектларын төзү, реконструкцияләү һәм модернизацияләү буенча тәкъдимнәр " 34

5 бүлек" үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системалары объектларын төзү, реконструкцияләү һәм модернизацияләү чараларының экологик аспектылары " 41

6 бүлек" үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системалары объектларын төзүгә, реконструкцияләүгә һәм модернизацияләүгә капитал салулар күләмнәрен бәяләү " 42

7 бүлек" үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларын үстерү күрсәткечләренең планлы күрсәткечләре " 46

8 бүлек» үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларының ачыкланган хужасыз объектлары исемлегә (алар ачыкланган очракта) һәм аларны эксплуатацияләүгә вәкаләтле оешмалар исемлегә " 48

3 бүлек. СУ АГЫЗУ СХЕМАСЫ**Ошибка! Закладка не определена.**

1 бүлек "су агызу өлкәсендә гамәлдәге хәл" 49

2 бүлек" су агызу системасында агып төшүче сулар Балансы " 56

3 бүлек" агып төшүче сулар күләме фаразы " 58

4 бүлек» үзәкләштерелгән су агызу системасы объектларын төзү, реконструкцияләү һәм модернизацияләү (техник яктан янадан коралландыру) буенча тәкъдимнәр " 61

5 бүлек" үзәкләштерелгән су бүлү системасы объектларын төзү һәм реконструкцияләү чараларының экологик аспектылары " 65

6 бүлек» үзәкләштерелгән су агызу системасы объектларын төзүгә, реконструкцияләүгә һәм модернизацияләүгә капитал салуларга ихтыяҗны бәяләү " 66

7 бүлек" үзәкләштерелгән су агызу системасын үстерү күрсәткечләренең планлы күрсәткечләре " ..

.....68	
8 бүлек" үзәкләштерелгән су агызу системасының ачыкланган хужасыз объектлары исемлеге (алар ачыкланган очракта) һәм алардан файдалануга вәкаләтле оешмалар исемлеге " 69	
НӘТИЖӘЛӘР	ҺӘМ
ТӘКЪДИМНӘР..... 70	
ОДӘБИЯТ	
ИСЕМЛЕГЕ.....	
71	

Кушымталар исемлеге

- 1 нче кушымта – Арча шәһәре, Иске Айван һәм Төбәк-Чокырча авылларын су белән тәэмин итү челтәрләре схемасы;
- 2 нче кушымта - Зур Бирәзә авылын су белән тәэмин итү челтәрләре схемасы;
- 3 нче кушымта-Күпербаш авылын су белән тәэмин итү челтәрләре схемасы;
- 4 нче кушымта-Васильев Бужа авылын су белән тәэмин итү челтәрләре схемасы;
- 5 нче кушымта – Арча шәһәре су агызу челтәрләре схемасы.

Кереш

Су белән тәмин итү схемасы — энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижелелеген арттыру, санитария һәм экология иминлеге өлкәсендә хокукый жайга салуны исәпкә алып, аны үстерүдәге су белән тәмин итү системаларының нәтижәле һәм имин эшләвен нигезләү буенча материаллар булган документ.

Су эзерләү-суны эчәргә яраклы яисә техник су сыйфатында куллануны тәмин итә торган эшкәртү;

Су белән тәмин итү - үзәкләштерелгән яки үзәкләштерелмәгән салкын су белән тәмин итү (салкын су белән тәмин итү) системаларыннан файдаланып, абонентларга су эзерләү, эчәр яки техник су ташу һәм бирү яисә үзәкләштерелгән яки үзәкләштерелмәгән кайнар су белән тәмин итү системаларыннан (кайнар су белән тәмин итү)файдаланып, абонентларга кайнар су эзерләү, транспортировкалау һәм бирү (кайнар су белән тәмин итү) су белән тәмин итү); Суүткәргеч челтәре-жылылык белән тәмин итү максатларында да файдаланыла торган инженерлык корылмаларыннан тыш, су ташу өчен билгеләнгән үзара технологик бәйләнгән инженерлык корылмалары комплексы;

Су белән тәмин итүнең технологик зонасы-салкын су белән тәмин итүне гамәлгә ашыручы оешманың суүткәргеч челтәренә бер өлеше, аның чикләрендә суның исәпләнгән чыгымы нигезендә кулланучыларга су бирелгәндә су басымының (басымының) норматив күрсәткечләре тәмин ителә;

Су агызуның технологик зонасы - агып төшүче суларны су объектына агызу (агып төшүче суларны су объектына чыгару) өчен каралган бер инженерлык корылмасы яисә агып төшүче суларны су объектына агызу (агып төшүче суларны су объектына чыгару) өчен каралган үзара технологик бәйләнгән берничә инженерлык корылмасы аша су объектына агызу (канализация)үзәкләштерелгән системасының бер өлеше объект);

Эксплуатация зонасы-салкын су белән тәмин итүне һәм (яисә) су түгүне гамәлгә ашыручы оешманың үзәкләштерелгән су белән тәмин итү һәм (яисә) су түгү системаларыннан файдалану оешмасының бурычлары (жаваплылыгы) билгесе буенча билгеләнгән эксплуатация жаваплылыгы зонасы.

Су белән тәмин итү схемасының төп максатлары һәм бурычлары:

- эйләнә-тирә мохиткә минималь йогынты ясаганда иң экономияле ысул белән су белән тәмин итү системасын үстерүнең озак сроклы перспективасын билгеләү, шулай ук су белән тәмин итү системаларын үстерүне һәм энергияне сак тоту технологияләрен кертүне икътисадый стимуллаштыру;

- капитал төзелеш объектын һәм мондый тоташтыруны башкарырга техник мөмкинлеге булганда тиешле оешманы су белән тәмин итү челтәрләренә тоташтыру мөмкинлеген билгеләү;

- норматив таләпләр нигезендә су белән тәмин итү системаларының ышанычлылыгын арттыру;

- * озак сроклы перспективада һәр кулланучыга исәпләгәндә су белән тәмин итүгә чыгымнарны минимальләштерү;

- жирлек халкын су белән тәмин итү;

- жирлекне су белән тээмин итү өлкәсендә файдаланыла торган житештерү һәм башка билгеләнештәге яңа объектлар төзү;
соңгы ун елда тормыш сыйфатын яхшырту гамәлдәге объектларның коммуналь инфраструктурасын тиешенчә үстерү зарурлыгына китерә.

Су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу схемасын эшләү өчен нигез булып:

- «Су белән тээмин итү һәм су бүлеп бирү турында» 2011 елның 7 декабрендәге 416-ФЗ номерлы Федераль закон;
- РФ Хөкүмәтенен 05.09.13 № 782 карары белән расланган су белән тээмин итү һәм су агызу схемаларының эчтәлегенә таләпләр;
- Муниципаль берәмлекне территорияль планлаштыру документлары.

1 бүлек. ГОМУМИ БЕЛЕШМӘЛӘР

1.1 Бердәм ситуация схемасында территорияләрнең чикләрен һәм исемнәрен күрсәтеп, жирлекнең административ составы

Арча муниципаль районы Татарстан Республикасының төньяк-көнбатышында уңайлы икътисадый-географик урын алып тора, республика башкаласы Казан шәһәрен Киров өлкәсе, Удмуртия Республикасы һәм Пермь крае белән тоташтыручы транспорт магистральләрендә урнашкан, ресурслар белән (руда булмаган файдалы казылмалар, урман, су, жир ресурслары) житәрлек дәрәжәдә тәмин ителгән.

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге, шәһәр жирлеге статусы булган муниципаль берәмлек, Татарстан Республикасының төньяк өлешендә, Арча муниципаль районының үзәк өлешендә урнашкан. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге Арча муниципаль районының Кәче, Наласа, Урта Курса, Иске Кырлай, Яңасала авыл жирлекләре һәм Теләче муниципаль районы белән чиктәш.

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә Арча шәһәре һәм аңа якын территорияләр керә, шул исәптән Олы Бирәзә, Күпербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильев Божа авыллары.

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә хужалык комплексында житештерү секторы, беренче чиратта, «Арча сөт комбинаты», «Арча элеваторы» кебек азык-төлек сәнәгате предприятиеләреннән тора. Азык-төлек сәнәгате предприятиеләреннән тыш, житештерү секторы төзелеш кирпече житештерүче «АСПК» ААҖ Арча кирпич заводы тарафыннан тәкъдим ителгән.

Бүгенге көндә «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә төп бюджет булдыручы предприятиеләре булып Арча сөт комбинаты («Арча» ЖЧЖ филиалы), «Арча элеваторы» АҖ, «АСПК» АҖнең Арча кирпич заводы тора. Барлык предприятиеләр дә Арча шәһәрендә урнашкан.

Арча муниципаль районы икътисадының инфраструктура секторы да шактый үсеш алган. Беренче чиратта бу мәгариф, сәүдә, транспорт һәм элемтә, сәламәтлек саклау һәм торак-коммуналь хужалык кебек эшчәнлек төрләренә кагыла. Әлеге сектор район икътисадының чимал һәм житештерү секторларының нормаль эшләвен тәмин итә.

Шәһәр уңайлы транспорт-географик урынга ия. Шәһәрнең Татарстан Республикасының башка районнары һәм Россия Федерациясе регионнары белән тышкы элемтәсә тимер юл һәм автомобиль транспорты төрләре белән гамәлгә ашырыла. Турыдан-туры шәһәр аша гомуми кулланылыштагы федераль әһәмияткә ия «М - 7 «Волга» Мәскәү - Владимир - Түбән Новгород - Казан-Уфа автомобиль юлы, Киров шәһәренә керү юлы уза. Шәһәр территориясендә Горький тимер юлының «Юдино-Агерже» участогында «Арча» тимер юл станциясе урнашкан. Шәһәрдә һәм районда су һәм һава транспорты төрләре белән пассажирлар һәм йөкләр ташу гражданнар авиациясе аэродромы булмау сәбәпле башкарылмый, ә район территориясе буйлап ага торган елгалар суднолар йөрми. Кирәк булганда транспортны су һәм һава төрләре белән Казан шәһәреннән ташырга мөмкиннәр.

Арча шәһәре Югары туристлык-рекреацион потенциалга ия. Арча шәһәре Казансу елгасының матур ярында урнашкан. Арча муниципаль районы бай тарихка ия һәм моңа күп дәлиләр саклап калган. Хәзерге шәһәр чикләрендә археология һәйкәле –

Арча шәһәрлеге, республика әһәмиятендәге шәһәр төзелеше һәм архитектура һәйкәлләре: сәүдәгәр Капралов йорты, Сызгановлар йорты, сәүдәгәр с. Хәйруллинның сәүдә рәтләре, район типографиясе бинасы — гражданлык архитектурасы һәйкәле, 1930 елда төзелгән Советлар Йорты, Изге Богородица покровы чиркәве һ. б. урнашкан. Арча муниципаль районы территориясендә шулай ук республика әһәмиятендәге Археология, тарих, шәһәр төзелеше, архитектура һәм сәнгатъ һәйкәлләре урнашкан.

1.2 Территорияләр һәм территориаль (кадастр) бүленеш элементлары буенча халыкның Сан составы

2025 елның 1 гыйнварына «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенең гомуми халкы 22416 кеше тәшкил итә, шул исәптән шәһәр халкы — 19968 кеше, авыл халкы - 2448 кеше. шәһәрдә сәнгатъ житештерүенең төп урыннары һәм сәүдә, көнкүреш хезмәт күрсәтү, сәламәтлек саклау һәм мәгариф объектларының күпчелеге туланган.

Даими халык саны тотрыклы кимү тенденциясенә ия. Халыкның кимүе үлүчеләр санының туучылар санынан Озак вакытка артуы белән бәйле. Халык санының кимүенә миграция агымы ярдәм итә, ул халыкның яш сәүдә структурасын үзгәртә - ешрак яшләр китә, китү урыннарында халыкның «картаюы» күзәтелә. Миграция агымы халыкның торыш дәрәжәсе югары булмау, яшләрнең югары белем алу өчен эре муниципаль берәмлекләргә китүе, мәдәни-көнкүреш мохите алга китү белән бәйле.

1.3 Геологик белешмәләр

Район территориясе Төньяк Татар гомбәзенең көнбатыш битләвендә һәм Казан-Киров бөгелешенең көнчыгыш чигендә урнашкан.

Кондезге өскә чыга торган иң борынгы төп токымнар булып Пермь системасы катламнары тора.

Елга үзәннәренең, чокырларның аскы өлешләрендә Казан ярусы токымнары ачык күренә, алар көнбатышта ачык соры доломитлар һәм известьташлардан, көнчыгышта кызыл төстәге комташлар һәм мергельләрдән, конгломерат, известьташ һәм балчык катламнарынан тора.

Елга үзәннәре битләренең урта һәм югары өлешләрендә һәм су бүленешенең иң Калку урыннарында чуар төсле балчыклар, алевроитлар ачыла, алар комташлар һәм конгломератлар белән каплана.

Туфракны хасил итүче токымнар булып хезмәт итүче заманча һәм өске дүрттән бер өлешле комлы-балчык катламнар һәр жирдә үскән.

Арча районында кирпич балчык, төзелеш комы, таш ятмалары эшкәртелә. Көпшәк известьташлар һәм доломитлар эче туфракны мелиорацияләү өчен чыгарыла.

Төзелеш материаллары һәм жирле әһәмияткә ия эшләнмәләр өчен минераль чимал ятмалары барланган һәм эксплуатацияләнә. Үзләштерүгә Сарай-Чокырча балчык чималы, Арча кирпич чималы һәм Күпербаш известьташ чыганакалары жәлеп ителгән. 10нан артык торф ятмасы ачылган.

1.4 Климат шартлары

Климаты уртача-континенталь, жәй чагыштырмача дымлы һәм салкын, кыш уртача салкын һәм карлы. Январның уртача еллык температурасы $+3,4^{\circ}\text{C}$, гыйнварда $-12,7^{\circ}\text{C}$, июльдә $+19,4^{\circ}\text{C}$, абсолют минимум -48°C , абсолют максимум $+38^{\circ}\text{C}$.

Кышсыз чорның уртача озынлыгы - 143 көн.

Еллык явым-төшем 521 мм, жылы чорда 349 мм ява.

Тотрыклы кар капламы ноябрьнең икенче ункөнлеген уртасында хасил була, апрельнең икенче ункөнлеген башында таркала. Кар капламының уртача биеклеге - 37 см (20-81 см).

Жилнең өстенлек итүче юнәлешләре: бер елда – көньяк-көнбатыш ($20,1\%$) һәм Көнбатыш ($15,9\%$), кыш көне – көньяк-көнбатыш ($22,8\%$) һәм Көнъяк ($19,6\%$), жәй көне – Төньяк ($16,8\%$) һәм төньяк-көнчыгыш ($13,8\%$).

1.5 Рельефның тасвирламасы

Арча районы-Татарстан Республикасының иң зур районнарының берсе, аның мәйданы 1842 км², район буенча Казанны Киров өлкәсе, Удмуртия Республикасы һәм Пермь крае белән тоташтыручы транспорт магистральләре уза. Көнбатыш Кама алды төньяк өлешендә урнашкан, Татарстанның Балтач, Саба, Теләче, Питрәч, Биектау, Әтнә районнары һәм Марий Эл Республикасы (Мари-Төрөк һәм Морки районнары) белән чиктәш.

Районның рельефы - калкулыклы тигезлек (биеклеге 170 - 266 м), Казансу (кушылдыклары: Атынка, Бирәзинка, Ия, Кисьмесь), Ашыт, Шушма елгалары үзәненә белән бүлгәләнгән. Ачык соры урман һәм кәсле-көлсу туфраклар таралган. Район территориясенең якынча 12% эз урманнар алып тора.

Районның төньягында Нократ Увалы тау итәкләре (биеклеге 200 м га кадәр) күзәтелә. Кисмеш һәм Казансу елгаларының сулыяк ярлары буйлап Арча районының иң түбән көньяк өлешен урнашкан, аның биеклеге 120-140 м. районның мәйданы буенча иң зур урта өлешен, төньяктан Ашыт һәм Хәтнә елгалары үзәненә белән чикләнгән, Казансуның уң кушылдыклары тарафыннан 140-160 м биеклекләре өстенлек иткән меридиональ юнәлештә сузылган берничә елга арасына бүленгән (иң зур өлешен-меридиональ юнәлештә сузылган). биеклеге 200 м көнчыгышта Казансу чишмәләре янында). Районның төньяк, иң Калку (биеклеге 160-180 м) өлешен Ашыт, Шушма, Шора елгаларының һәм аларның кушылдыкларының өскә өлешен үз эченә ала.

Шора – Ашыт, Ашыт – Семит, Казанка – Нурминка, Казанка – Кисмес елгалары арасында абсолют тамгалары 170-200 м булган (биеклекләрен арттыру 90-120 м га житә) калку су өслекләре зур булмаган участоклар булып сакланып калган.

Район өслегенең эрозия ягыннан нык бүлгәләнгәнлеген белән асрылып тора. Чокырлар челтәренең тыгызлыгы—0,3-0,4 км/кв. км, үзәклекләр челтәренең тыгызлыгы-0,9 км/кв. км. Казансуның сул ярында һәм аның уң кушылдыкларында тирәнлеген 3-7 м га кадәр булган чокырлар рәвешендә Карст процесслары күренә.

1.6 Заявкалар алынган яисә техник шартлар бирелгән, яисә су белән тәмин итү һәм (яисә) су түгү челтәрләренә технологик тоташтыруга шартнамәләр төзелгән перспективалы төзелеш объектлары турында белешмәләр
Яңа төзелеш объектлары турында мәгълүматлар бирелмәде.

1.7 Су белән тәмин итү һәм (яки) су агызу челтәрләренә технологик тоташтыруның техник шартлары булган перспективалы төзелеш объектлары яки зоналары турында белешмәләр бирелмәде.

Шәһәр жирлегә территориясен үстерү планында реконструкция һәм уңайлы яшәү шартларын тәмин итә торган заманча яңа төзелеш булдыру юлы белән гамәлдәге төзелеш территорияләрендә урнаштырыла торган яңа торак төзелеше карала. Үсеш планнары нигезендә жирлек территориясендә торак һәм ижтимагый биналар, шулай ук Индивидуаль торак йортлар төзү планлаштырыла.

Хәзерге вакытта шәһәр жирлегә территориясендә торак төзелеше индивидуаль торак төзелеше белән күрсәтелә. Киләчәктә урнашкан күчереп утырту системасы үзенең структурасын саклап калачак.

2 бүлөк. СУ БЕЛЭН ТЭЭМИН ИТҮ СХЕМАСЫ

1 бүлөк " үзөклөштөрөлгөн су белән тээмин итү системаларының техник-икътисадый торышы

1.1 Су белән тээмин итү системасын һәм структурасын тасвирлау һәм жирлек территориясен эксплуатация зоналарына бүлү

Су белән тээмин итү системалары кулланучыларны тәүлекнең теләсә кайсы вакытында кирәкле күләмдә һәм кирәкле сыйфатта су белән тээмин итә торган корылмалар һәм жайланмалар комплексын атыйлар.

Су белән тээмин итү системаларының бурычлары булып:

- су чыгару;

- кирәк булганда аны эшкәртү урыннарына тапшыру;

- суны махсус резервуарларда саклау;

- суүткәргеч челтәренә кулланучыларга су бирү.

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә Арча шәһәре һәм аңа яқын территорияләр керә, шул исәптән Олы Бирәзә, Күпербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильев Божа авыллары. Үзөклөштөрөлгөн су белән тээмин итү системалары муниципаль берәмлекнең барлык торак пунктларында да эшли.

Су белән тээмин итү системасы үзөклөштөрөлгән, хужалык-эчү һәм янгынга каршы ихтыяжлар өчен берләштөрөлгән. Тышкы янгын сүндерү челтәрләрдә урнаштырылган жир асты янгын сүндерү гидрантларынан күздә тотыла. Хәзерге вакытта хужалык-эчә торган су белән тээмин итүнең төп чыганагы булып жир асты сулары (артезиан скважиналары) тора.

Муниципаль берәмлек территориясендә су белән тээмин итү хезмәтен «Арча муниципаль районы водоканалы» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыятье (алга таба - «АМР водоканалы»ЖЧЖ) башкара.

1.2 Үзөклөштөрөлгән су белән тээмин итү системалары колачланмаган территорияләрнең тасвирламасы

Үзөклөштөрөлгән су белән тээмин итү системалары муниципаль берәмлекнең барлык торак пунктларында да эшли. Үзөклөштөрөлгән су челтәрләренә Арча шәһәре һәм Олы Бирәзә, Күпербаш, Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Васильев Божа авыллары читендә урнашкан шәхси торак төзелешенең бер өлеше тоташтырылмаган.

Үзөклөштөрөлгән су белән тээмин итү булмаганда, эчәр су чыганагы буларак вак корылмалы шәхси скважиналар, шахта һәм бораулау коелары, чишмәләр файдаланыла. Кагыйдә буларак, Утар төзелеше өчен чистарту чокырлары файдаланылуын исәпкә алып, алар кулланган суның сыйфаты кайбер очракларда санитария нормалары таләпләренә җавап бирми. Бер үк вакытта агып төшүче суларның су белән тээмин итү өчен файдаланыла торган жир асты сулы катламнарына элэгү куркынычы да бар.

1.3 Су белән тээмин итүнең технологик зоналары, Үзөклөштөрөлгән һәм үзөклөштөрөлмәгән су белән тээмин итү зоналары (су белән тээмин итү үзөклөштөрөлгән һәм үзөклөштөрөлмәгән кайнар су белән тээмин итү системаларынан, салкын су белән тээмин итү системаларынан файдаланып

башкарыла торган территорияләр) тасвирламасы һәм үзәкләштерелгән су белән тээмин итү системалары Исемлеге

«Су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу турында» 2011 елның 7 декабрендәге 416-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу схемалары турында» РФ Хөкүмәтенен 05.09.2013 елгы 782 номерлы карары («су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу схемаларын эшләү һәм раслау кагыйдәләре», «су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу схемалары эчтәлегенә таләпләр» белән бергә) су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә яңа төшенчәләр кертәләр:

«су белән тээмин итүнең технологик зонасы " - кайнар су белән яисә салкын су белән тээмин итүне гамәлгә ашыручы оешманың сууткәргеч чөлтәренен бер өлеше, аның чикләрендә суның исәпләнгән чыгымы нигезендә кулланучыларга су биргәндә су басымының (басымының) норматив күрсәткечләре тээмин ителә;

«салкын су белән үзәкләштерелгән тээмин итү системасы " - су әзерләү, ташу һәм абонентларга эчә торган һәм (яисә) техник су бирү өчен билгеләнгән үзара технологик бәйләнгән инженерлык корылмалары комплексы;

«үзәкләштерелмәгән салкын су белән тээмин итү системасы " - технологик яктан үзәкләштерелгән салкын су белән тээмин итү системасына бәйле булмаган һәм гомуми файдалану яисә чикләнгән затлар даирәсе өчен билгеләнгән корылмалар һәм җайланмалар.

Үзәкләштерелгән су белән тээмин итүнең технологик зоналары тасвирламасы 1 нче таблицада бирелгән.

1 нче Таблица-үзеклештерелгән су белән тээмин итүнең эксплуатация зоналары

Муниципаль берәмлек составына керүче торак пунктларның атамасы	Су белән тээмин итү системасы (үзеклештерелгән/үзеклештерелмәгән)	Су белән тээмин итү чыганагы	Үзеклештерелгән су белән тээмин итүне гамәлгә ашырганда эксплуатация жаваплылығына ия оешма	Су белән тээмин итү чыганакларының баланслылыгы
г. Арск	Үзеклештерелгән	Артезиан скважиналары, чишмәләр	ООО «Водоканал АМР»	МО «город Арск»
	үзеклештерелмәгән	шахта коелары, вак скважиналар	Муниципаль милек, хосусый затлар	Муниципаль милек, хосусый затлар
	үзеклештерелгән	Артезиан скважина	ООО «Водоканал АМР»	МО «город Арск»
Олы Верези ав.	үзеклештерелмәгән	шахта коелары, вак скважиналар	Муниципаль милек, хосусый затлар	Муниципаль милек, хосусый затлар
	үзеклештерелгән	Артезиан скважина	ООО «Водоканал АМР»	МО «город Арск»
Купербаш ав.	үзеклештерелмәгән	шахта коелары, вак скважиналар	Муниципаль милек, хосусый затлар	Муниципаль милек, хосусый затлар
	үзеклештерелгән	Артезиан скважина	ООО «Водоканал АМР»	МО «город Арск»
Васильев Божа ав.	үзеклештерелмәгән	шахта коелары, вак скважиналар	Муниципаль милек, хосусый затлар	Муниципаль милек, хосусый затлар
	үзеклештерелгән	Артезиан скважина	ООО «Водоканал АМР»	МО «город Арск»
Иске Айван ав.	үзеклештерелгән	Артезиан скважина, чишмәләр	ООО «Водоканал АМР»	МО «город Арск»
	үзеклештерелмәгән	шахта коелары, вак скважиналар	Муниципаль милек, хосусый затлар	Муниципаль милек, хосусый затлар
Тюбяк-Чекурча ав.	үзеклештерелгән	Артезианская скважина, родник Артезиан скважиналары, чишмәләр	ООО «Водоканал АМР»	МО «город Арск»
	үзеклештерелмәгән	шахта коелары, вак скважиналар	Муниципаль милек, хосусый затлар	Муниципаль милек, хосусый затлар

1.4 Узәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларын техник тикшерү нәтижәләрен тасвирлау

1.4.1 гамәлдәге су белән тәмин итү чыганаclarының һәм су алу корылмаларының торышын тасвирлау

Су белән тәмин итү системасы дип кулланучыларны тәүлекнең теләсә кайсы вакытында кирәкле күләмдә һәм кирәкле сыйфатта су белән тәмин итә торган корылмалар һәм жайланмалар комплексын атыйлар.

Су белән тәмин итү чыганагы булып жир асты сулары - артезиан скважиналары һәм чишмәләр тора. Түбәндә муниципаль берәмлек территориясендә гамәлдә булган үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системалары тасвирламасы китерелә.

Арча ш. үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы

Арча шәһәрен үзәкләштерелгән су белән тәмин итү чыганаclarы сыйфатында 5 су алу скважинасы һәм 3 каптированный Чишмә файдаланыла. Су алу корылмаларының житештерүчәнлегә тәүлегенә 5000 м³ тәшkil итә.

«Курса-1» һәм «Курса-2» чишмәләре Түбән Курса торак пункты янында урнашкан. Суны күтәрү ЭЦВ маркалы насослар белән башкарыла-10-65-140, ЭСВ-8-40-110, егәрлегә 25 кВт, житештерүчәнлегә 63 һәм 40 м³/сәг.

«Күпербаш» чишмәсе Күпербаш торак пункты янында урнашкан, аны ЭЦВ маркалы насос белән күтәрәләр-10-63-140 аның куәте 45 кВт, житештерүчәнлегә 65 м³/сәг. Чишмә жир асты суларынан чыга торган вак (7 данә) чишмәләр рәвешендә. Чишмә суы полиэтилен торбалар аша 3 нче күтәргеч насос станциясе майданчыгына жибәрелә. Барлык бирелә торган су 500 м³ лы 2 резервуарда жыела, анда СКВ-200 тибындагы суны исәпкә алу узелы урнаштырылган.

Жәй айларында Тышкы һавада температура югары булган вакытта Арча шәһәрендә яшәүче халыкка салкын су куллану төрлечә арта. Суүткәргеч корылмалар аша су чыгымы норматив белән чагыштырганда берничә мәртәбә арта.

Эчәргә яраклы су кытлыгын киметү һәм бирелүче суны арттыру максатларында 2025 елда III су алу майданчыгында 500 м³ су сыйдырышлы өстәмә резервуар урнаштырылды.

3 нче күтәрелеш майданчыгында насос станциясе бар, анда К тибындагы 3 насос урнаштырылган-100-80-160 егәрлегә 15 кВт. Бу насослар бүлү челтәрендә басымны саклау өчен хезмәт итә.

Чишмәләр сулы локаль аз сулы Түбән Уржум карбонат-терриген комплексының жир асты суларын агызалар һәм СанПиН 2.1.3684-21 таләпләренә туры киләләр "шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына санитар-эпидемиологик таләпләр, туфракка, торак урыннарға, житештерү, жәмәгать урыннарын эксплуатацияләүгә, санитар - эпидемиягә каршы (профилактик) чаралар оештыруга һәм уздыруга".

Ялгыз су алу скважиналары Арча шәһәре территориясендә урнашкан.

Арча шәһәре территориясендә Арча тимер юл станциясенә караган скважиналы ведомство су алуы бар. Су алу урыны Казансу елгасы кисеменнән 50 м көньяк читтә, рельефның абсолют тамгалары 91-93 м. аның төзелеше 1970 елда

башкарылган. Суның сыйфаты СанПин 2.1.3684-21 таләпләренә туры килмәү сәбәпле, бүгенге көндә су алу дан файдаланмыйлар.

«Арча» ЖЧЖ сөт комбинатын су белән «Арча» су жыю юлы (сөт комбинатыннан 1,5 км көньяктарак урнашкан) һәм бер эксплуатация скважинасы (сөт комбинаты территориясендә аның көньяк өлешендә урнашкан) тәмин итә. Жир асты сулары «Арча» ЖЧЖ тарафыннан сөт комбинатын хужалык-эчү сулары белән тәмин итү һәм Сәнәгатьтә агузу максатында файдаланыла.

Су белән тәмин итү схемасын эшләгән вакытта, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты мәгълүматлары буенча, Арча шәһәре һәм Иске Айван авылларының су белән тәмин ителешен арттыру өчен муниципаль берәмлек территориясендә Иске Айван авылының көнбатыш читендәге биш артезиан скважинасыннан торган жир асты суларын алу жайланмасы файдалануга тапшырыла.

Су алу житештерүчәнлеге тәүлегенә 1050 м³ тәшкил итәчәк. Су алу Арча шәһәренен көньяк өлешендәге һәм Иске Айван авылының проекулана торган торак массивларын су белән тәмин итү өчен каралган. Артезиан скважиналарында су күтәрү өчен 6 һәм 8 м³/сәг житештерүчәнлектәге насослар урнаштырылган. су бүлү челтәренә 25 м³ күләмендәге су жыю манарасы аша бирелә. Иске Айван авылының көньяк-көнчыгыш читендә торак пунктның су куллануын жайга салу, челтәрдә кирәкле басым булдыру, шулай ук 10 минутлык янгынга каршы су запасын саклау өчен һәркайсы 25 м³ күләмендәге ике су башнясы каралган.

Иске Айван һәм Төбәк-Чокырча авылларын үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы

Иске Айван һәм Төбәк-Чокырча авылларын үзәкләштерелгән су белән тәмин итү ике жир асты су белән тәмин итү чыганагы – 59 нчы артезиан скважинасы һәм Чишмәдән оештырылган. Су алу корылмаларының житештерүчәнлеге тәүлегенә 340 м³ тәшкил итә.

Кирәкле басым дәрәжәсен саклау өчен бүлү челтәрендә Чыганаclar янәшәсендә һәркайсының күләме 25 м³ булган ике су башнясы урнаштырылган.

Иске Айван һәм Төбәк-Чокырча авылларын су белән тәмин итү системасы Арча шәһәренен су белән тәмин итү системасы белән берләштерелгән.

Олы Бирәзә авылын үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы

Олы Бирәзә авылын үзәкләштерелгән су белән тәмин итү бер жир асты су чыганагынан оештырылган:

- 20 нче номерлы скважина, житештерүчәнлеге тәүлегенә 196 м³.

Кирәкле басым дәрәжәсен саклау өчен бүлү челтәрендә скважина янәшәсендә 25 м³ күләмендәге су башнясы урнаштырылган.

Күпербаш авылын үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасы

Күпербаш авылын үзәкләштерелгән су белән тәмин итү бер жир асты су чыганагынан оештырылган:

- житештерүчәнлеге тәүлегенә 264 м³ булган 7 нче скважина.

Кирәкле басым дәрәжәсен саклау өчен бүлү челтәрендә скважина янәшәсендә 25 м³ күләмендәге су башнясы урнаштырылган.

Васильев Бужа авылын үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасы
Васильев Божа авылын үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү бер жир асты су
чыганагынан оештырылган:

- житештерүчәнлегә тәүлегенә 354 м3 булган 80 нче скважина.

Кирәкле басым дәрәжәсен саклау өчен бүлү челтәрендә скважина янәшәсендә 25
м3 күләмендәге су башнясы урнаштырылган.

Су белән тәэмин итү чыганакалары I пояс санитария саклау зоналары белән тәэмин
ителгән, аларның күләме СанПиН 2.1.4.1110-02 «су белән тәэмин итү чыганакаларын
һәм хужалык-эчү билгеләнешендәге суүткәргечләрне санитария саклау
зоналары» таләпләренә туры килә. Санитар саклау зоналарын эксплуатацияләү
СанПиН 2.1.4.1110-02 «су белән тәэмин итү чыганакаларын һәм хужалык-эчү
билгеләнешендәге суүткәргечләрне санитар саклау зоналары» таләпләре нигезендә
үтәлә.

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү чыганакаларының Гомуми характеристикасы
түбәндәге таблицада китерелгән.

1 нче Таблица-су белән тээмин итү чыганакаларына Характеристика

№ п/ п	Шартлы билгеләү	Белдерел гән житеште рүчәнлек, (м3/тәүле к)	Файдалан уга тапшыру елы	Насос маркасы (насослар)	Насос жайланмас ының житештерү чәнлегө, (м3/тәүлек)	Санитар саклау зонасы булу
1	Су белән тээмин итү системасы Арча ш.					
1. 1	Чишмә «Купербаш»	650	н/д	ЭЦВ-10- 63-140	1560	есть
1. 2	Чишмә «Корса-1»	175	н/д	ЭЦВ-8- 40-110	600	есть
1. 3	Чишмә «Корса-2»	350	н/д	ЭЦВ-10- 65-140	1560	есть
2	Су белән тээмин итү системасы Иске Айван и Тюбяк- Чекурча ав.					
2. 1	Скважина №59	340	1975	ЭЦВ-6- 10-80	240	есть
2. 2	Чишмә	126	н/д	ЭЦВ-6- 10-80	240	есть
3	Су белән тээмин итү системасы Олы Берези ав.					
3. 1	Скважина №20	196	1978	ЭЦВ-6- 10-80	240	есть
4	Су белән тээмин итү системасы Купербаш ав.					
4. 1	Скважина №7	264	1980	ЭЦВ-6- 10-150	240	есть
5	Су белән тээмин итү системасы					

	Васильев Божа ав.					
5. 1	Скважина №80	354	1972	ЭЦВ-6- 10-60	240	есть

Искәрмә-Арча шәһәре территориясендә урнашкан артезиан скважиналары турында мәғлүматлар бирелмәде.

1.4.2. Суны чистарту һәм әзерләүнең гамәлдәге корылмаларының тасвирламасы, су әзерләүнең кулланыла торган технологик схемасының су сыйфаты нормативларын тәмин итү таләпләренә туры килүен бәяләүне дә кертеп

СанПиН 2.1.3684-21 һәм СанПиН 1.2.3685-21 таләпләре нигезендә эчә торган су эпидемик һәм радиацион яктан куркынычсыз, химик составы буенча зарарсыз һәм уңайлы органолептик үзлекләргә ия булырга тиеш, шулай ук эчә торган суның сыйфаты бүлү чөлтәренә кәргәнче гигиена нормативларына, шулай ук нокталарда туры килергә тиеш. тышкы һәм эчке сууткәргеч чөлтәренә су бүленеше.

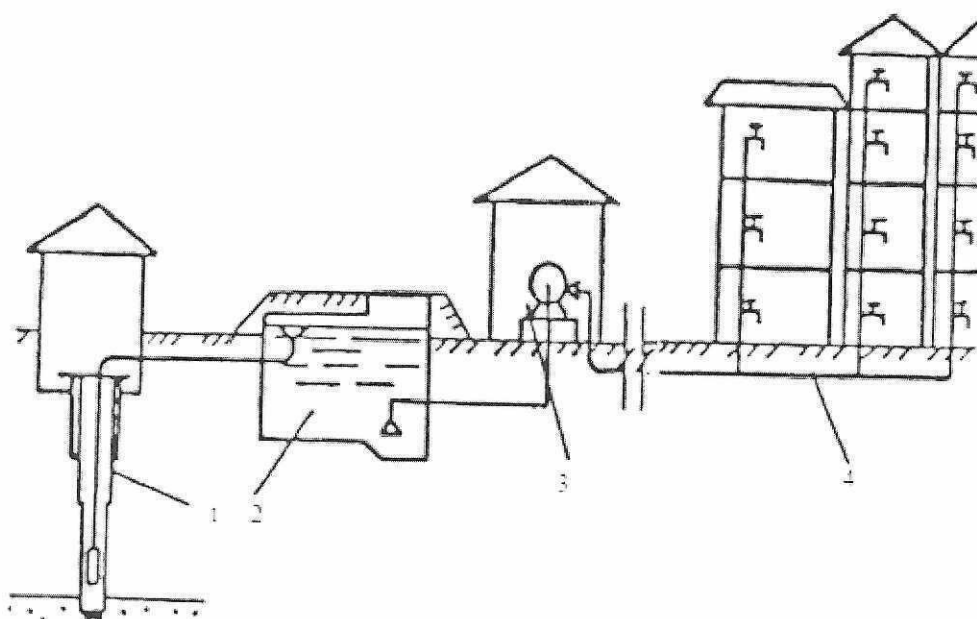
Су әзерләү һәм су чистарту юк, кулланучыларга башлангыч (табигый) су бирелә. Арча шәһәренә су алу корылмаларынан алына торган эчәргә яраклы суның сыйфаты гомуми катылык күрсәткече буенча норматив документация таләпләренә туры килми (7,5+1,13 мг-экв/л, норматив 7 мг-экв/л кадәр). Зур Бирәзә авылының су алу корылмаларынан алына торган эчәргә яраклы суның сыйфаты болганчылык күрсәткече (1,5 мг/л нормада 3,89+0,78 мг/л); сульфатлар күләме (895+90 мг/л, нормада 500 мг/лдан артмый); гомуми катылык (22,95+3,44 мг-экв/л, норматив 7 мг-экв/л кадәр булганда); гомуми минеральләшү (1766+158,9 мг/л, норма 1000 мг/лдан артмаса); органолептик күрсәткечләр ПДК дан 1,5 тапкырга артыграк.

Күпербаш, Васильев Бужа, Иске Айван, Төбәк-Чокырча авылларын су белән тәмин итү системаларында эчәр суның сыйфаты суның физик-химик һәм бактериологик үзлекләренә төп күрсәткечләренә туры килә, СанПиН 1.2.3685-21 «гигиена нормативлары һәм кеше өчен тирәлек факторларының куркынычсызлыгын һәм (яки) зарарсызлыгын тәмин итүгә таләпләр яшәү».

Кулланучыларны эчәргә яраклы сыйфатлы су белән тәмин итү өчен жирлекнең су алу корылмаларында суны чистарту станцияләрен урнаштыру вариантларын карарга тәкъдим ителә, алар суны зарарсызландыруны, шулай ук Арча шәһәре һәм Олы Бирәзә авылы су белән тәмин итү системаларында катылык күрсәткечләрен киметүне күздә тоталар.

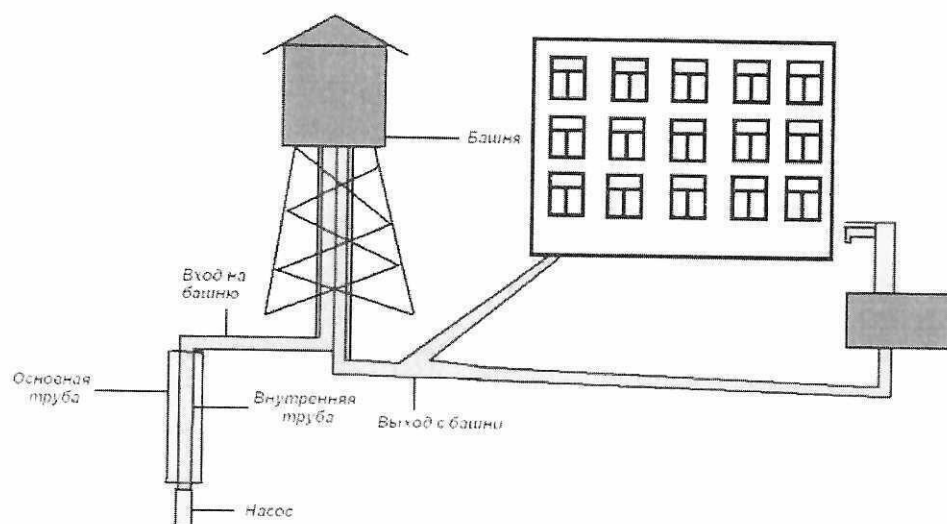
1.4.3 Гамәлдәге үзәкләштерелгән насос станцияләренә торышын һәм эшләвен тасвирлау, шул исәптән су бирүнең энергия нәтижәлелеген бәяләү, ул билгеләнгән су күләмен бирү өчен кирәкле электр энергиясенең чагыштырма чыгымы һәм билгеләнгән басым (басым)дәрәжәсе нисбәте буларак бәяләнә

Арча шәһәре территориясендә су белән тәмин итү түбәндәге схема буенча башкарыла: чишмәләрдән алынган су диаметры 225 мм булган, озынлыгы 28,7 км булган полиэтилен торба буенча Арча шәһәренә Көнбатыш урамындагы 3 нче насос станциясе территориясендә урнашкан Чиста су резервуарына китерелә. Аннан соң су шәһәрнең божралы бүлү чөлтәренә бирелә.

1 нче рәсем – су белән тәмин итүнең принципияль схемасы (1 – су белән тәмин итү чыганагы; 2 – Чиста су резервуары; 3 – III күтәргеч насос станциясе; 6- кулланучылар)

Иске Айван, Төбәк-Чокырча, Зур Бирәзә, Күпербаш, Васильев Божа авыллары территориясендә су белән тәмин итү түбәндәге схема буенча гамәлгә ашырыла: су белән тәмин итү чыганакаларыннан алына торган су турыдан-туры бүлү челтәренә һәм алга таба суны сүтү колонкаларына яки кулланучыга бирелә. Бүлү челтәрендә таләп ителгән басым дәрәжәсен саклау өчен су жыю башнялары кулланыла.

2 нче рәсем – су жыю манарасыннан башка су белән тәмин итүнең принципияль схемасы (1 – су белән тәмин итү чыганагы, скважина; 2-кулланучылар)

Насос станцияләре жиһазларына характеристика түбәндәге таблицада китерелгән.

1 нче Таблица-су белән тәмин итү системасының күтәрү насос станцияләре жайланмалары

Төеннең исеме һәм урыны	Оборудование Насос маркасы	житештерүчәнлек, м ³ /сәг	басым, м	элның куәте, дв- ля, кВт
3 нче күтәрү насос станциясе, Арча ш.	К-100-80-160	100	32,0	15,0
	К-100-80-160	100	32,0	15,0
	К-100-80-160	100	32,0	15,0

Шәһәр жирлегенең салкын су белән тәмин итү системаларының энергетик нәтижәләгә күрсәткечләре түбәндәге таблицада китерелгән.

1 нче Таблица-ресурслар белән тәмин итүче оешманың салкын су белән үзәкләштерелгән системасының энергия нәтижәләгә күрсәткечләре

№ п.п.	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмле кләре	2024 год
1	Су күтәрелү күләме	тыс. куб. м	1 099,793
2	Су әзерләүнең технологик процессында кулланыла торган электр энергиясе чыгымы	тыс. кВт*ч	1 480,22
3.	Энергетика нәтижәләгә күрсәткечләре		
3.1	Эчә торган суны әзерләүнең һәм транспортировка лауның технологик процессында кулланыла торган электр энергиясен күтәрелгән су күләменең берәмлегенә чагыштырма чыгымы	кВт*ч/ куб.м	1,345

2024 елда су белән тәмин итү системасында суны күтәрүгә һәм транспортлауга уртача электр энергиясе чыгымы 1,345 кВт·сәг/куб.м тәшкил итте. электр энергиясен куллануны киметү һәм насос жиһазларының эш нәтижәләгә арттыру очен заманча энергия нәтижәле насос жайланмалары урнаштыру юлы белән су алу корылмаларын реконструкцияләү вариантларын карарга тәкъдим ителә.

1.4.4 Су белән тәмин итү системаларының суүткәргеч челтәрләренең торышын һәм эшләвен тасвирлау, челтәрләренең тузу зурлыгын бәяләүне һәм бу челтәрләр буенча транспортлау процессында суның сыйфатын тәмин итү мөмкинлеген билгеләүне дә кертеп

Суүткәргеч челтәре кулланучыларга су ташыла торган магистраль һәм таратучы торбаүткәргечләр жыелмасыннан гыйбарәт. Суүткәргеч челтәренең төп максаты-

кулланучыларга кирәкле күләмдә, кирәкле сыйфатта һәм кирәкле басым белән су бирү.

Жирлекнең су белән тәмин итү челтәрләренә характеристика түбәндәге таблицада китерелгән.

1 нче Таблица – муниципаль берәмлекнең су белән тәмин итү челтәрләренә Характеристика

№ п/п	Атамасы н. п.	Су белән тәмин итүнең гамәлдәге челтәрләре, км	
		Ø 63	Ø 110/225
1	Арча ш, Комаров ур.	32,7	102,75
2	Олы Вережи		3,58
3	Иске Айван		17,38
4	Иске Айван (многодет. семья)		3,17
5	Тобяк-Чекурча		3,0
6	Васильев Божа		2,67
	Барлығы:	32,7	133,44

Суүткәргеч челтәрләре төрле материаллардан (чуен, корыч һәм полиэтилен) эшләнгән. Су белән тәмин итү челтәрләренә эшләүгә сәләте планлы һәм авария хәлендәге ремонт үткәру, шулай ук челтәрләрнең тузган участкаларын өлешчә алыштыру белән тәмин ителә. Су белән тәмин итү корымаларын модернизацияләү һәм тозу бик түбән темплар белән башкарыла. Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларының торышы канәгатьләнәрлек булмавының бер сәбәбе-суүткәргеч челтәрләрнең нык тузганлыгы, су белән тәмин итүне үстерүнең генераль схемаларының булмавы.

Челтәрләрнең иң нык тузганы урамдагы суүткәргеч челтәрләренә туры килә. Суүткәргеч челтәрләрендә аварияләр һәм агып чыгуларны булдырмау һәм югалтулар күләмен киметү өчен ябу-жайга салу арматурасын һәм эксплуатация ресурсы беткән суүткәргеч челтәрләрен вакытында алыштыру үткәрелә.

Ябу-жайга салу арматурасы суүткәргечнең авария хәлендәге участкаларын локальләштерү һәм авария-торгызу эшләрне башкарганда яшәүчеләрнең һәм сәнәгать предприятиеләренә иң аз санын сүндерү өчен кирәк.

Хәзерге вакытта чуен һәм корыч торбаүткәргечләр полиэтиленга һәм ВЧШГДАН ясалганнарга алыштырыла. Торбаүткәргечләрнең заманча материалларының хезмәт итү вакыты шактый зур, техник һәм эксплуатацион характеристикалары сыйфатлырак. Полимер материаллар коррозиягә бирешми, шуңа күрә аларга металл торбаларны эксплуатацияләгәндә килеп чыга торган Кимчелекләр һәм проблемалар хас түгел.

Аларда төрле катламнар (химик һәм биологик) ясалмый, шуңа күрә полимер материаллардан торбаларның гидравлик характеристикалары хезмәт итү чоры дәвамында даими диярлек кала. Полимер материаллардан ясалган торбалар металлныкына караганда бер мәртәбә диярлек җиңелрәк, шуңа күрә төяү-бушату

һәм ташу операцияләре арзанрак һәм авыр техника куллануны таләп итми, аларны монтажда уңайлы.

Аларның чагыштырмача аз массасы һәм житәрлек сыгымлылығы аркасында иске торбаүткәргечләрне траншеясыз ысуллар белән полиэтилен торбалар белән алыштырырга мөмкин.

Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларының суүткәргеч челтәрләренен эшләве һәм эксплуатациясе РФ Дәүләт төзелешенен 1999 елның 30 декабрендәге 168 номерлы босрыгы белән расланган «коммуналь су белән тәмин итү һәм канализация системаларын һәм корылмаларын техник эксплуатацияләү кагыйдәләре» нигезендә гамәлгә ашырыла. транспортлау процессында суның сыйфатын тәмин итү өчен СанПиН таләпләренә туры килүгә даими мониторинг үткәрелә. 1.2.3685-21.

Аварияләр килеп чыгу куркынычын киметү һәм кулланучыларны сыйфатлы һәм ышанычлы су белән тәмин итү өчен су белән тәмин итү челтәрләренен иң тузган участокларын реконструкцияләү вариантларын карарга кирәк.

1.4.5 Су белән тәмин иткәндә килеп чыга торган техник һәм технологик проблемаларның тасвирламасы, дәүләт күзәтчелеген, муниципаль контрольне гамәлгә ашыручы органнарның суның сыйфатына һәм иминлегенә йогынты ясый торган хокук бозуларны бетерү турындагы күрсәтмәләренен үтәлешенә анализ Бүгенге көндә «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеген су белән тәмин итүдә төп проблемалар түбәндәгеләр:

- су алу корылмалары жайланмаларының тузуы суүткәргечләрнең, суүткәргечләрнең һәм Системаның функциональ элементлары жайланмаларының тузуы югары дәрәжәдә;
  - су белән тәмин итү челтәрләренен тузуы. Суүткәргечләрнең авария хәлендәге юлларын бетерү, запас частылар сатып алу чыгымнары су белән тәмин итү системаларын карап тоту һәм аларга хезмәт күрсәтү чыгымнарының гомуми күләмендә шактый зур өлешне тәшкил итә.
  - су белән тәмин итү чыганаclarын исәпкә алу приборлары һәм кулланучыларны абонентларга кертүнең житәрлек дәрәжәдә жиһазландырылмавы.
  - су алу корылмаларынан озак вакыт файдалану, әйләнмә торбаларның һәм фильтрлау элементларының туңуы сыйфатның органолепстик күрсәткечләрнен начарайта.
  - Арча шәһәре һәм Олы Бирзә авылының су алу корылмаларынан алына торган эчәр суның сыйфаты норматив документлар таләпләренә туры килми.
- . Күпербаш, Васильев Бужа, Иске Айван, Төбәк-Чокырча авылларын су белән тәмин итүнең жир асты чыганаclarынан алынган су, гомумән алганда, СанПиН 1.2.3685-21 таләпләренә туры килә. Әмма суны кулланучыларга бирү алдыннан чистарту системалары булмау сәбәпле, суны агулау куркынычы туа.

1.4.6 Күрсәтелгән системаның технологик үзенчәлекләрен чагылдыра торган кайнар су белән тәмин итүнең ябык системаларын кулланып, кайнар су белән тәмин итүнең үзәкләштерелгән системасын тасвирлау

Муниципаль берәмлек территориясендә үзәкләштерелгән кайнар су белән тәмин итү юк. Абонентларны кайнар су белән тәмин итү ихтыяжлары өчен суны

жылыту шәхси тәртиптә – электр су жылыткычлары урнаштыру яки мунчаларда кайнар су әзерләү юлы белән башкарыла.

1.5 Мәңге туңган грунтлар таралган территориягә карата суның катуын булдырмау буенча гамәлдәге техник һәм технологик карарларның тасвирламасы

"Арча шәһәре «муниципаль берәмлеге мәңге туңган грунтлар таралган территориядә урнашмый. Суның катуын булдырмау максатыннан, суның өзлексез хәрәкәтен тәмин итеп, суүткәргечләр жир астына сузылган.

Суүткәргечләрне жир астына салганда туну-грунт шартларын һәм грунтларның температура режимын үзгәртү мөмкинлеген исәпкә алырга, шулай ук грунтка жылылык йогынтысын булдырмауны күздә тотарга кирәк.

1.6 Үзекләштерелгән су белән тәэмин итү системасы объектларына милек хокукында яисә башка законлы нигездә ия булган затлар исемлегә, әлеге затларның шундый объектлары (мондый объектлар урнашкан зоналарның чикләре) Үзекләштерелгән су белән тәэмин итү системасы объектларына ия затлар исемлегә 6 нчы таблицада бирелгән.

1 нче Таблица – су белән тәэмин итүнең үзекләштерелгән системасы объектларына ия затлар исемлегә

№ п/ п	Торак пункт исеме	Үзекләштерелгән су белән тәэмин итү объектларына ия физик яисә юридик зат исеме	Үзекләштерелгән су белән тәэмин итү объекты	Хезмәт күрсәтүче оешма
	Арча ш.	МБ «Арча»	Су алу корылмалары, сууткәргеч чөлтәрләре	ООО «Водоканал АМР»
	Олы Вережи ав.	МБ «Арча»	Су алу корылмалары, сууткәргеч чөлтәрләре	ООО «Водоканал АМР»
	Купербаш ав.	МБ «Арча»	Су алу корылмалары, сууткәргеч чөлтәрләре	ООО «Водоканал АМР»
	Васильев Божаав.	МБ «Арча»	Су алу корылмалары, сууткәргеч чөлтәрләре	ООО «Водоканал АМР»
	Иске Айван, Тобяк-Чекурча ав.	МБ «Арча»	Су алу корылмалары, сууткәргеч чөлтәрләре	ООО «Водоканал АМР»

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегә территориясендәге су белән тәэмин итү системалары объектларына хезмәт күрсәтүне «Водоканал АМР» ЖЧЖ башкара.

2 бүлөк "Үзөклөштөрөлгөн су белән тәэмин итү системаларын үстөрү юнәлешләре"

2.1 Үзөклөштөрөлгөн су белән тәэмин итү системаларын үстөрү күрсәткечләренен төп юнәлешләре, принциплары, бурычлары һәм планлы күрсәткечләре

Үзөклөштөрөлгөн су белән тәэмин итү системаларын үстөрүнән төп юнәлеш булып бөтен су белән тәэмин итү системасын модернизацияләү исәбенә халыкка күрсәтелә торган хезмәтләрнән сыйфатын күтәрү тора. Муниципаль берәмлекнән үсеш планнары нигезендә үзөклөштөрөлгөн су белән тәэмин итү системаларын үстөрү түбәндәге принципларны исәпкә алып гамәлгә ашырыла:

- халыкны эчәр су һәм су белән тәэмин итү хезмәтләре белән тәэмин итүнән өстенлегә;
  - су белән тәэмин итү өлкәсенә инвестицияләр жәлеп итү өчен шартлар тудыру, хосусый инвестицияләрне кире кайтару гарантияләрен тәэмин итү;
  - кайнар су белән, салкын су белән тәэмин итүнән үзөклөштөрөлгөн системаларының технологик һәм оештыру бердәмлеген һәм бөтенлеген тәэмин итү;
  - кайнар су, салкын су белән тәэмин итүче оешмаларның һәм аларның абонентларының икътисадый мәнфәгатьләре балансына ирешү һәм аларны үтәү;
  - кайнар су һәм салкын су белән тәэмин итүче оешмаларның су белән тәэмин итү өчен кирәкле икътисадый нигезләннгән чыгымнарыннан чыгып, су белән тәэмин итү өлкәсендә тарифлар билгеләү;
  - су белән тәэмин итү өлкәсендә эшқуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тотрыклы һәм дискриминацияләнми торган шартлар тәэмин итү;
  - абонентларның су белән тәэмин ителешенә бертигез шартлар тудыру;
  - су белән тәэмин итүне гамәлгә ашыручы оешмалар, Россия Федерациясә дәүләт һақимияте органнары, Россия Федерациясә субъектлары дәүләт һақимияте органнары һәм су белән тәэмин итү өлкәсендә жайга салуны гамәлгә ашыручы жирле үзидарә органнары эшчәнлегенән ачык булуы.
- Үзөклөштөрөлгөн су белән тәэмин итү системаларын үстөрүнән төп бурычлары булып:
- өзлексез һәм сыйфатлы су белән тәэмин итү юлы белән халыкның сәламәтлеген саклау һәм халыкның тормыш сыйфатын яхшырту;
  - суны экономиялә куллану юлы белән энергетика нәтижәлелеген арттыру;
  - кайнар су белән тәэмин итүне, салкын су белән тәэмин итүне гамәлгә ашыручы оешмалар эшчәнлегенән нәтижәлелеген арттыру исәбенә абонентлар өчен су белән тәэмин итүдән файдалану мөмкинлеген тәэмин итү;
  - салкын су белән тәэмин итүнән үзөклөштөрөлгөн системаларын әлегә системалар белән идарә итүнән нәтижәле рәвешләрен үстөрү, инвестицияләр жәлеп итү һәм кайнар су белән, салкын су белән тәэмин итүне гамәлгә ашыручы оешмаларның кадрлар потенциалын үстөрү юлы белән үстөрүне тәэмин итү;
  - торак төзелеш өчен планлаштырыла торган территорияләрен су белән тәэмин итү чөлтәрләре белән тәэмин итү;
  - су белән тәэмин итү чөлтәрләренән физик тузуын киметү һәм гидравлик режимын яхшырту;
  - су белән тәэмин итү системасының ышанычлылығын һәм нәтижәлелеген арттыру;
  - янғын сүндерүне оештыруны яхшырту.

Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларын үстерүнең максатчан күрсәткечләренә түбәндәгеләр керә:

- а) эчә торган суның сыйфат күрсәткечләре
- б) су белән тәмин итүнең ышанычлылыгы һәм озлексезлеге күрсәткечләре
- в) абонентларга хезмәт күрсәтү сыйфаты күрсәткечләре
- г) ресурслардан файдалануның нәтижелелеге күрсәткечләре, шул исәптән транспортировкада су югалтуларын киметү
- д) инвестиция программасы чараларын гамәлгә ашыру бәясе һәм аларның нәтижелелеге нисбәте-суларның сыйфатын яхшырту
- е) торак-коммуналь хужалык өлкәсендә мәгълүмати-хокукий жайга салу буенча дәүләт сәясәтен эшләү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән башка күрсәткечләр.

Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системаларын үстерүнең максатчан күрсәткечләренең гамәлдәге һәм перспективалы күрсәткечләре 7 бүлектә китерелгән.

2.2 Су белән тәмин итүнең үзәкләштерелгән системаларын үстерүнең төрле сценарийларына карап төрле сценарийлары

Жирлекнең үсеш планында реконструкция һәм яшәү өчен уңайлы шартлар тудырылык заманча яңа төзелеш булдыру юлы белән гамәлдәге төзелеш территорияләрендә урнаштырыла торган яңа торак төзелеше карала. Үсеш планнары нигезендә муниципаль берәмлек территориясендә торак һәм ижтимагый биналар, шулай ук Индивидуаль торак йортлар төзү планлаштырыла.

Хәзерге вакытта жирлек территориясендә торак төзелеше күбесенчә индивидуаль торак төзелеше белән күрсәтелә. Торак төзелешенең планлаштырыла торган һәм гамәлдәге кварталлары территориясендәге кулланучыларны үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системасына тоташтыруны тәмин итү өчен су белән тәмин итү челтәрләрен төзү, яңгын сүндерү гидрантларын урнаштырып һәм турыдан-туры торак йортларга һәм халыкка хезмәт күрсәтү предприятиеләренә су кертәп, урамнар буйлап божралы суүткәргеч челтәрен оештыру планлаштырыла.

Арча шәһәрендә, Иске Айван, Олы Бирәзә авылларында планлаштырылган торак кварталларны су белән тәмин итү системасы белән тәмин итү өчен су жыю урыннары төзү (артезиан скважиналары бораулау, су жыю башнялары урнаштыру) күздә тотыла.:

- Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Арча шәһәренең көньяк өлеше өчен су алу узелы

- Зур Баржы авылыннан су алу (артезиан скважинасы бораулау, су жыю манарасы урнаштыру).

Кулланучыларны ышанычлы һәм сыйфатлы су белән тәмин итү өчен гамәлгә ашыруга түбәндәге чаралар тәкъдим ителә:

- Су алу корылмаларының искергән жайланмаларын алыштыру;

- Суүткәргеч челтәрләренең искергән участокларын реконструкцияләү һәм алыштыру;

- Резервуарларны һәм суүткәргеч челтәрләрне ел саен чистарту һәм дезинфекцияләү;

- Су саклау зоналары (ВЗ) һәм яр бусе яклау полосалары (ПЗП) чикләрендә хужалык эшчәнлеген чикләүне үтәү, Россия Федерациясе Су кодексы таләпләре нигезендә ВЗ һәм ПЗПДА законнар регламентын үтәү.

Норматив сыйфатлы эчә торган су кулланучыга капитал ремонтланган яисә санацияләнгән суүткәргеч челтәрләре аша сыйфат күрсәткечләре начарланмыйча гына барып житәргә тиеш. Гамәлдәге магистраль һәм бүлү суүткәргеч челтәрләрен модернизацияләү су белән тәмин итү системасының ышанычлылыгын арттырырга, шулай ук су югалтуларны киметергә мөмкинлек бирәчәк.

Төзек булмаган һәм искергән үзәктән куу насосларын саклау һәм контроль чаралары белән жиһазландырылган заманча насосларга вакытында алыштыру су алу корылмаларының тотрыклылыгын һәм ышанычлылыгын арттырырга, су күтәрүгә энергия чыгымнарын киметергә мөмкинлек бирәчәк.

Су белән тәмин итү чыганаclarының торышын һәм алына торган суның сыйфатын, шулай ук су белән тәмин итү системаларының мөмкин булган үсешен бәяләү өчен даими рәвештә жир асты суларын мониторинглау буенча чаралар үткәрергә киңәш ителә. Периодик контроль үткәрү су алудан файдаланучы оешмага мөмкинлек бирә:

- суларның торышы турында мәгълүматны үз вакытында алырга, ә аларның сыйфаты үзгәргән очракта кирәкле чаралар күрергә;
- суларның биеклеген күзәтергә һәм жайланмаларның эшен жайга салырга;
- су алу корылмасы эшенә рациональ идарә итүне тәмин итәргә.

Су белән тәмин итү системасын үстерү буенча чараларны гамәлгә ашыру алдыннан проект-смета документациясен эшләргә кирәк.

3 бүлөк "кайнар, эчэ торган, техник суны су белэн тээмин итү һәм куллану балансы"

3.1 Кайнар, эчэ торган, техник суны житештергәндә һәм транспортировкалаганда югалтуларның структур өлөшөн анализлауны һәм бәяләүне дә кертеп, су бирүнең һәм сатуның гомуми балансы

Су бирү һәм сатуның гомуми балансы 7 нче таблицада бирелгән.

1 нче Таблица-су бирү һәм сату күләме

№ п/п	Показатели	Ед. изм.	2024 г
1	Арча ш.		
1.1	Су күтәрелде	тыс. куб.м	1 108,409
1.2	Су югалтулар	тыс. куб.м	96,600
1.3	Барлык кулланучыларга эчәргә яраклы су жибәрелгән, шул исәптән:	тыс. куб.м	1 011,809
	Халык	тыс. куб.м	853,442
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	68,059
	Башка кулланучылар	тыс. куб.м	90,309
2	Олы Везе		
2.1	Су күтәрелде	тыс. куб.м	28,566*
2.2	Су югалтулар	тыс. куб.м	2,597
2.3	Барлык кулланучыларга эчәргә яраклы су жибәрелгән, шул исәптән:	тыс. куб.м	25,969
	Халык	тыс. куб.м	21,641
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	4,328
3	Купербаш		
3.1	Су күтәрелде	тыс. куб.м	33,993*
3.2	Су югалтулар	тыс. куб.м	3,090
3.3	Барлык кулланучыларга эчәргә яраклы су жибәрелгән, шул исәптән:	тыс. куб.м	30,903
	Халык	тыс. куб.м	25,752
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	5.150
4	Васильев Божа		

№ п/п	Показатели	Ед. изм.	2024 г
4.1	Су күтәрелде	тыс. куб.м	32,410*
4.2	Су югалтулар	тыс. куб.м	2,946
4.3	Барлык кулланучыларга эчәргә яраклы су жибәрелгән, шул исәптән:	тыс. куб.м	29,464
	Халык	тыс. куб.м	24,553
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	4,911
5	Иске Айван, Тобяк-Чекурча		
5.1	Су күтәрелде	тыс. куб.м	93,763*
5.2	Су югалтулар	тыс. куб.м	8,524
5.3	Барлык кулланучыларга эчәргә яраклы су жибәрелгән, шул исәптән:	тыс. куб.м	85,239
	Халык	тыс. куб.м	71,032
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	14,206

* - су куллануның исәпләнгән әһәмияте.

3.2 Су белән тәмин итүнең технологик зоналары буенча кайнар, эчәргә яраклы, техник су бирүнең территориаль балансы (елга һәм максималь су куллану тәүлегенә)

Су белән тәмин итүнең технологик зоналары буенча су бирүнең территориаль баланслары 8 нче таблицада күрсәтелгән.

1 нче Таблица-су бирүнең территориаль балансы

№ п/п	Наименование	Фактическое водопотреб. Фактта су куллану.	
		куб.м/сут	тыс.куб.м/год
	Арча ш.	3036,737	1108,409
	Олы Берези	78,263	28,566
	Купербаш	93,131	33,993
	Васильев Божа	88,794	32,410
	Иске Айван, Тобяк-Чекурча	256,884	93,763

3.3 Халыкның хужалык-эчү ихтыяжларына, юридик затларның житештерү ихтыяжларына һәм жирлекләренә һәм шәһәр округларының башка ихтыяжларына

(янгын сүндөрү, су сибү н. б.) бүлөп, абонентлар төркөмнөре буенча кайнар, эчэр, техник су сатуның структур балансы
Эчэ торган суны абонентлар төркөмнөре буенча сатуның структур балансы 9 нчы таблицада күрсәтелгән.

1 нче Таблица-эчэ торган суны абонентлар төркөмнөре буенча куллануның структур балансы

№ п/п	Показатели	Ед. изм.	2024 г
1	Арча ш.		
1.1	Барлык кулланучыларга эчэргэ яраклы су жибэрелгән, шул исәптән:	тыс. куб.м	1 011,809
	Халык	тыс. куб.м	853,442
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	68,059
	Башка кулланучылар	тыс. куб.м	90,309
2	Олы Вереzi		
2.1	Халык	тыс. куб.м	25,969*
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	21,641
	Башка кулланучылар	тыс. куб.м	4,328
3	с. Купербаш		
3.1	Халык	тыс. куб.м	30,903*
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	25,752
	Башка кулланучылар	тыс. куб.м	5,150
4	Васильев Божа		
4.1	Халык	тыс. куб.м	29,464*
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	24,553
	Башка кулланучылар	тыс. куб.м	4,911
5	Иске Айван, Тюбяк-Чекурча		
5.1	Халык	тыс. куб.м	85,239*
	Бюджет оешмалары	тыс. куб.м	71,032

№ п/п	Показатели	Ед. изм.	2024 г
	Башка кулланучылар	тыс. куб.м	14,206

* - су куллануның исәпләнгән әһәмияте.

3.4 Статистик һәм исәп-хисап белешмәләреннән һәм коммуналь хезмәт күрсәтүләрдән файдалануның гамәлдәге нормативлары турындагы белешмәләрдән чыгып, халыкның кайнар, эчәргә яраклы, техник суны фактта куллануы турында белешмәләр

Халыкның су куллануы турында белешмәләр 10-11 нче таблицаларда бирелгән.

1 нче Таблица-эчә торган суны фактта куллану турында белешмәләр

Таблица-эчэ торган суны фактта куллану турында белешмэлэр				
Хезмэт күрсәтү буенча бүленешле кулланучы. оештыручы.	Су куллануның билгеләнеше	Су куллану		
		Сред. сут. м³/сут	Годово е т.м³/го д	Макс. сут. м³/сут
Арча				
Халык	хужалык-эчү ихтыяжлары	2338,19 7	853,44 2	2805,83 7
Бюджет оешмалары	хужалык-эчү ихтыяжлары	186,463	68,059	223,756
Башка кулланучылар	хужалык-эчү ихтыяжлары	247,422	90,309	296,906
Барлығы	хужалык-эчү ихтыяжлары	2772,08 2	1011,8 09	3326,49 9
Олы Берези				
Халык:	хужалык-эчү ихтыяжлары	59,290	21,641	71,148
Башка кулланучылар	хужалык-эчү ихтыяжлары	11,858	4,328	13,637
Барлығы	хужалык-эчү ихтыяжлары	71,148	25,969	84,785
Купербаш				
Халык:	хужалык-эчү ихтыяжлары	70,554	25,752	84,664
Башка кулланучылар	хужалык-эчү ихтыяжлары	14,111	5,150	16,227
Барлығы	хужалык-эчү ихтыяжлары	84,664	30,903	100,892
Васильев Божа				
Халык:	хужалык-эчү ихтыяжлары	67,268	24,553	80,722

Хезмэт күрсәтү буенча бүленешле кулланучы. оештыручы.	Су куллануның билгеләнеше	Су куллану		
		Сред. сут. м³/сут	Годово е т.м³/го д	Макс. сут. м³/сут
Башка кулланучылар	хужалык-эчү ихтыяжлары	13,454	4,911	15,472
Барлыгы	хужалык-эчү ихтыяжлары	80,722	29,464	96,194
Иске Айван, Тобэк-Чекурча				
Халык:	хужалык-эчү ихтыяжлары	194,609	71,032	233,531
Башка кулланучылар	хужалык-эчү ихтыяжлары	38,922	14,206	44,760
Барлыгы	хужалык-эчү ихтыяжлары	233,531	85,239	278,291

Искәрмә-тигезсезлекнең тәүлеклек коэффициенты 31.13330.2021 " су белән тәмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар"»

1 нче Таблица – халыкның эчәр суны исәпләп куллануы турында белешмәләр

Таблица – халыкның эчәр суны исәпләп куллануы турында белешмәләр						
Кулланучы	Су куллануның билгеләнеше	Халык саны	Уртача су куллану 1 кешегә, л/тәүлеккә.	Су куллану		
				Сред. сут. м³/сут	Годовое т.м³/год	Макс. сут. м³/сут
Арча ш.						
халык	хужалык-эчү ихтыяжлары	17500	140	2450,000	894,250	2940,000
халык	Жир кишәрлекләренә су сибү	17500	50	875,000	105,000	1050,000
Исәпкә алынмаган чыгымнар	-			665,000	199,850	798,000
Всего:				3990,000	1199,100	4788,000
Олы Вережи						
халык	хужалык-эчү ихтыяжлары	379	140	53,060	19,367	63,672
халык	Жир кишәрлекләренә су сибү	379	50	18,950	2,274	22,740

Кулланучы	Су куллануның билгеләнеше	Халык саны	Уртача су куллану 1 кешегә, л/тәүлеккә.	Су куллану		
				Сред. сут. м³/сут	Годовое т.м³/год	Макс. сут. м³/сут
Исәпкә алынмаган чыгымнар	-			14,402	4,328	17,282
Всего:				86,412	25,969	103,694
Купербаш						
халык	хужалык-эчү ихтыяжлары	451	140	63,140	23,046	75,768
халык	Жир кишәрлекләренә су сибү	451	50	22,550	2,706	27,060
Исәпкә алынмаган чыгымнар	-			17,138	5,150	20,566
Барлығы				102,828	30,903	123,394
Васильева Божа						
халык	хоз-питьевые нужды	430	140	60,200	21,973	72,240
халык	Жир кишәрлекләренә су сибү	430	50	21,500	2,580	25,800
Исәпкә алынмаган чыгымнар	-			8,170	4,911	9,804
Барлығы				89,870	29,464	107,844
Иске Айван, Тобяк-Чекурча						
халык	хоз-питьевые нужды	1244	140	174,160	63,568	208,992
халык	Жир кишәрлекләренә су сибү	1244	50	62,200	7,464	74,640
Исәпкә алынмаган чыгымнар	-			23,636	14,206	28,363
Барлығы				259,996	85,239	311,995

1. 1 кешегә исәпләнгән су куллану 31.13330.2012 " су белән тәмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар"» Суны чагыштырмача куллану хужалык-эчү һәм көнкүреш ихтияжларына жәмәгать биналарындагы су чыгымнарын үз эченә ала.
2. Бер кешегә 50 л/тәүлек – урамнарға һәм яшел үсентеләргә су сибү нормасы. Жир кишәрлегенә су сибү өчен салкын су куллану чорына туры килә торган айлар саны 4 ай тәшкил итә (1 майдан 31 августка кадәр).
3. Тигезсезлекнең тәүлеклек коэффициенты 31.13330.2012 " су белән тәмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар"»
4. Елына исәпләнгән көпнәр саны: халык өчен — 365; су сибү өчен-120 (су сибү ешлыгы 2 көнгә 1 тапкыр); бюджет һәм сәнәгать оешмалары өчен 303 тәшкил итә.
5. Халыкның хужалык-эчү ихтияжларына киткән чыгымның 20% ы өстәмә рәвештә аны продуктлар белән тәмин итүгә, көнкүреш хезмәтләре күрсәтүгә һәм бапкаларга тотылган.

3.5 Кайнар, эчә торган, техник суны коммерцияле исәпкә алуның гамәлдәге системасын һәм исәпләү приборларын урнаштыру планнарын тасвирлау
Суны исәпкә алу приборларын абонент яисә салкын су ташый торган оешма урнаштыра. Моның өчен нигез булып су белән тәмин итү шартнамәсе, салкын су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу буенча бердәм шартнамә, салкын суны транспортлау буенча шартнамә тора.

Ресурслар белән тәмин итүче оешмаларда су бирүне техник исәпкә алу су алу объектларында гамәлгә ашырыла, моның өчен төрле маркадагы чыгым үлчәү приборлары кулланыла. Су белән тәмин итү чыганагында су счетчиклары булмаганда, су бирүне исәпкә алу исәпләү ысулы белән башкарыла.

Эчә торган суны кулланучылар кулланылган су өчен исәп-хисапны башкаралар:

- а) кисеп салу урынында-коеда яисә бинада урнаштырылган коммерцияле исәпкә алу приборлары буенча;
- б) жирлек территориясе өчен билгеләнгән нормативлар буенча, төзекләндерү дәрәжәсеннән, исәпкә алу приборы булмаганда абонентларга карата кулланыла торган коэффициентны арттыра торган теркәлгән (яшәүче) кешеләр саныннан чыгып.

Юридик затлар кулланылган эчәргә яраклы һәм техник су өчен исәп-хисапларны коедагы яисә бинадагы кисемтә урнаштырылган исәпләү приборлары нигезендә башкаралар.

Биналарның, корылмаларның исәпләү приборлары белән жиһазландырылуы турындагы белешмәләр салкын су бирү буенча хезмәт күрсәтү шартнамәләрендә күрсәтелә. Предприятиедә исәпкә алу, файдалану приборын исәпкә алу һәм исәптән төшерү тәртибе гамәлдәге законнар нигезендә оештырылган.

Барлык кулланучыларга кулланылган су өчен түләү документлары кулланучы биргән яисә предприятие контролерлары төшергән исәпкә алу приборлары күрсәткечләре нигезендә бирелә. Квитанцияләр халыкка почта тартмаларына кадәр, юридик затларга фактта булган яисә шартнамәдә күрсәтелгән адрес буенча китерелә.

Ресурслар белән тәмин итүче оешмалар бәләшмәләре буенча «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә кулланучыларга жибәрелгән су күләме гомуми файдалы ял күләменен 57,9% составляет тәшкил итә.

РФ Хөкүмәтенен «Күпфатирлы йортларда һәм торак йортларда урыннар милекчеләренә һәм алардан файдаланучыларга коммуналь хезмәтләр күрсәтү турында» 06.05.2011 елгы 354 номерлы карарының IV бүлегенен 42 пункты нигезендә индивидуаль яки гомуми (фатирлы) салкын яки кайнар суны исәпкә алу приборы булмаганда һәм мондый исәпкә алу приборын урнаштыру бурычы булган очракта салкын яки кайнар суны исәпкә алу приборы буенча коммуналь хезмәт күрсәтүгә түләү күләме торак урынында кулланучыга күрсәтелгән су белән тәмин итү, арттыру коэффициентын кулланып, салкын су белән тәмин итү, кайнар су белән тәмин итү буенча коммуналь хезмәт күрсәтүләренә куллану нормативынан чыгып билгеләнә.

Гамәлдәге төзелештә дә, яңа төзелеш объектларында да суны исәпкә алуның индивидуаль һәм гомумйорт приборларын урнаштыру энергияне сак тоту өлкәсендә топ юнәлешләрнен берсе булып тора. Бу су житештерү һәм транспортлау стадиясендә дә, аны куллану процессында да ресурсларны экономияләргә мөмкинлек бирәчәк.

3.6 Жирлекне су белән тээмин итү системасының житештерү куәтләре резервларына һәм кытлыкларына Анализ
Су белән тээмин итү чыганакалары жиһазларының житештерү куәтләре резервларына һәм кытлыкларына Анализ 12 нче
таблицада бирелгән.

1 нче Таблица-су белән тээмин итү системасының житештерү куәтләре резервларына һәм кытлыкларына Анализ

Торак пункт исеме	Жан ияләренен куәте. корылма		Исәпләп су куллануе		(+) Резерв / (-) дефицит		
	Макс. суточ.	Годовое	Макс. суточ.	Годовое	Макс. суточ.	Еллык	
	куб.м/сут	тыс.куб.м/год	куб.м/сут	тыс.куб.м/год	куб.м/сут	тыс.куб.м/год	%
					т		
Арча ш.	5000	1825	4788,000	1199,100	212,000	625,900	34,296
Зур Берези	196	71,54	103,694	25,969	92,306	45,571	63,700
Купербаш	264	96,36	123,394	30,903	140,606	65,457	67,930
Васильев Божа	354	129,21	107,844	29,464	246,156	99,746	77,197
Иске Айван,							
Тюбяк-Чекурча	466	170,09	311,995	85,239	154,005	84,851	49,886

Таблица мәгълүматларыннан күренгәнчә, гәмәлдәге су алу корылмаларының куәте барлык кулланучыларны кирәкле
исәпләнгән Су чыгымнары белән тээмин итү өчен житәрлек.

Сыйфатлы су белән тээмин итү өчен су алу корылмаларын модернизацияләү һәм реконструкцияләү, муниципаль
берәмлекне киләчәктә үстерүнең тотрыклы базасын булдыру өчен үз ресурсын эшләп чыгарган объектларны торгызу һәм
яна кулланучыларны су белән тээмин итүнең үзәкләштерелгән системасына тоташтыру чараларын башкару зарур.

3.7 Усешнең төрле сценарийларын исәпкә алып, кимендә 10 ел срокка кайнар, эчәр, техник су куллануның фараз баланслары, алар 2.04.02-84 һәм 2.04.01-85 СНиП нигезендә кайнар, эчәр, техник су куллану нигезендә, шулай ук халык тарафыннан су куллануның агымдагы күләменнән һәм аның үсеш перспективаларын һәм үзгәрешләрен исәпкә алып динамикасыннан чыгып исәпләнә.

Жирлекнең үсеш планнарында реконструкция һәм яшәү өчен уңайлы шартлар тудыручы заманча яңа төзелеш булдыру юлы белән гамәлдәге төзелеш территорияләрендә урнаштырыла торган яңа торак төзелеше карала. Муниципаль берәмлек территориясен үстерү төзекләндерү һәм яшәүнең уңайлылыгын арттыруны күздә тотта. Моннан тыш, демографик үсеш өчен уңай шартлар тудыру, социаль, житештерү һәм торак өлкәләрен үстерүнең гамәлдәге программаларын эшләү, яңа эш урыннары булдыру, халыкның имин яшәешен тәмин итү өчен кирәкле инфраструктура булдыру шартларында жирлек территориясендә туучылар санының тотрыклылануы һәм халыкның миграция ягыннан кимүе фаразлана.

Муниципаль берәмлек территориясен үстерү планнарын анализлаудан чыгып, халык санын арттыру планлаштырылмый. Әлеге схемада су белән тәмин итү челтәрләренә яңа кулланучыларны тоташтыруга бәйле рәвештә су куллануны арттыру, шулай ук яшәүнең уңайлылыгын арттыру (бер кулланучыга су куллануның чагыштырма чыгымнарын арттыру) күздә тотыла.

Хужалыкка су куллануның фаразланган баланслары.- эчү ихтияжлары, халык саны үзгәрүен исәпкә алып, 13 нче таблицада күрсәтелгән.

1 нче Таблица-су куллануның фаразлау баланслары

№ п/п	Курсәткеч	Фаразланган су куллану		
		Сред. сут. м³/сут	Годовое т.м³/год	Макс. сут. м³/сут
1	Арча ш.			
1.1	Население:	2805,837	1024,130	3367,004
1.2	Бюджетные организации:	223,756	81,671	268,507
1.3	Прочие потребители:	296,906	108,371	356,288
1.4	Потребители всего	3326,499	1214,172	3991,798
2	Зур Берези			
2.1	Халык	65,219	23,805	78,263
2.2	Башка кулланучылар	13,044	4,761	15,000
2.3	Барлык кулланучылар	78,263	28,566	93,263
3	Купербаш			
3.1	Халык	77,609	28,327	93,131
3.2	Башка кулланучылар	15,522	5,665	17,850
3.3	Барлык кулланучылар	93,131	33,993	110,981
4	Васильев Божа			
4.1	Халык	73,995	27,008	88,794
4.2	Башка кулланучылар	14,799	5,402	17,019
4.3	Барлык кулланучылар	88,794	32,410	105,813
5	Иске Айван, Тюбяк-Чекурча			

5.1	Халык	214,070	78,136	256,884
5.2	Башка кулланучылар	42,814	15,627	49,236
5.3	Барлык кулланучылар	256,884	93,763	306,120

3.8 Күрсәтелгән системаның технологик үзенчәлекләрен чагылдыра торган кайнар су белән тәмин итүнең ябык системаларын куллану, кайнар су белән тәмин итүнең үзәкләштерелгән системасын тасвирлау

Муниципаль берәмлек территориясендә үзәкләштерелгән кайнар су белән тәмин итү юк. Абонентларны кайнар су белән тәмин итү ихтыяжлары очен суны жылыту шәхси тәртиптә – электр су жылыткычлары урнаштыру яки мунчаларда кайнар су эзерләү юлы белән башкарыла.

3.9 Кайнар, эчәргә яраклы, техник суны фактта һәм көтелгәндә куллану турында белешмәләр (еллык, уртача тәүлеклек, максималь тәүлеклек)

Кайнар, эчәргә яраклы, техник суны фактта һәм көтелгәндә куллану турында мәгълүматлар 14 нче таблицада бирелгән.

1 нче Таблица-хужалык очен суны фактта һәм көтелгәндә куллану турында белешмәләр.- эчү ихтыяжлары

Потребитель	Периоды					
	2024 г.			2040 г.		
	Сред. суточ. м³/сут	Годов. тыс.м³/год	Макс. суточ. м³/сут	Сред. суточ. м³/сут	Годов. тыс.м³/год	Макс. суточ. м³/сут
Арча ш.	2772,082	1011,809	3326,499	3326,499	1214,172	3991,798
Зур Берези	71,148	25,969	84,785	78,263	28,566	93,263
Купербаш	84,664	30,903	100,892	93,131	33,993	110,981
Васильев Божа	80,722	29,464	96,194	88,794	32,410	105,813
Иске Айван, Тюбяк-Чекурча	233,531	85,239	278,291	256,884	93,763	306,120

3.10 Кайнар, эчәргә яраклы, техник су куллануның территориаль структурасы тасвирламасы, аны су белән тәмин итүне гамәлгә ашыручы оешмаларның хисаплары буенча билгеләргә кирәк, технологик зоналарга бүлелә;

Муниципаль берәмлек территориясендә су белән тәмин итү хезмәтләреннән төп файдаланучылар Халык, бюджет оешмалары (администрация, мәктәпләр, балалар бакчалары). Суны файдалы жибәрү күләме суны исәпкә алу приборлары күрсәткечләре буенча, приборлар булмаганда, су куллану нормативлары нигезендә билгеләнә.

Су куллануның территориаль структурасы 18 нче таблицада китерелгән.

3.11 Абонентларның кайнар, эчәр, техник суны перспективалы куллану турындагы мәгълүматларны исәпкә алып, кайнар, эчәр, техник суны факттагы

чыгымнарыннан чыгып, абонентлар төрләрә буенча су белән тәэмин итүгә, шул исәптән торак биналарны, ижтимагый-эшлекле билгеләнештәге объектларны, сәнәгать объектларын су белән тәэмин итүгә су чыгымнарын бүлү фаразы
Су белән тәэмин итүгә су чыгымнарын бүлү фаразы 15 нче таблицада китерелгән.

1 нче Таблица-су белән тәэмин итүгә су чыгымнарын бүлү фаразы

Потребитель	П е р и о д ы					
	2024 г.			2040 г.		
	Сред. суточ. м³/сут	Годов. тыс.м³ / год	Макс. суточ. м³/сут	Сред. суточ. м³/сут	Годов. тыс.м³/ год	Макс. суточ. м³/сут
Арча ш.						
Барлык кулланучылар	2772,082	1011,8 09	3326,49 9	3326,49 9	1214,1 72	3991,79 8
Халык	2338,197	853,44 2	2805,83 7	2805,83 7	1024,1 30	3367,00 4
Бюджет	186,463	68,059	223,756	223,756	81,671	268,507
Башка кулланучылар	247,422	90,309	296,906	296,906	108,37 1	356,288
Зур Берези						
Барлык кулланучылар	71,148	25,969	84,785	78,263	28,566	93,263
Халык	59,290	21,641	71,148	64,626	23,805	77,581
Башка кулланучылар	11,858	4,328	13,637	13,637	4,761	15,682
Купербаш						
Барлык кулланучылар	84,664	30,903	100,892	93,131	33,993	110,981
Халык	70,554	25,752	84,664	76,904	28,327	92,320
Барлык кулланучылар	14,111	5,150	16,227	16,227	5,665	18,661
Васильев Божа						
Барлык кулланучылар	80,722	29,464	96,194	88,794	32,410	105,813
Халык	67,268	24,553	80,722	73,995	27,008	88,794
Барлык кулланучылар	13,454	4,911	15,472	14,799	5,402	17,019
Иске Айван, Тобяк- Чекурча						
Барлык кулланучылар	233,531	85,239	278,291	256,884	93,763	306,120
Халык	194,609	71,032	233,531	214,070	78,136	256,884

№ п/п	Чараның исеме	Проект-смета бәясе, мең сум.	Социаль-экономик эффект	Үтәуен аралыгы (квартал, ел)
1.9	Арча муниципаль районының Арча шәһәрində су белән тәэмин итү чөптөрлөрөнө капиталъ ремонтъ ясау (Асбестцементлы 100 мм - 2,445 км; корычлы 219 мм - 0,320 км; корычлы 108 мм - 4,575 км; корычлы 76 мм - 0,490 км; корычлы 57 мм - 0,695 км; Чуенлы 100 мм - 0,995 км. барлыгы: 9,52 км.)	86698,35	Галактионов, Пушкин, интернациональ, Союз, Гагарин, Завод, Банк, вокзал, агрономия, 1 нче Күпер тыкрыгы, 2 нче Татарстан Тыкрыгы урамнары буйлап халыкны һәм социаль объектларны югалтуларны киметү, хөзмөт күрсөтүнең сыйфатын яхшырту (2957 йорт хужалыгы, 1 нче, 2 нче, 3 нче мәктәпләр, Арча үзөк район хастаханәсе, сәнгать мәктәбе), Арча педагогика көллиятенөң уку корпусы һәм тулай торагы, социаль яклау, китапханә, район мәденият йорты һ. б.)	2025
1.10	Арча муниципаль районының Төбөк-Чокырча авылында су белән тәэмин итү чөптөрлөрөн капиталъ ремонтлау (диаметры 110 мм, Озынлыгы 1020 п. м.)	6120	Су югалтуларын киметү, халыкның санитария иминлеген тәэмин итү, СанПиН таләпләре	2026
1.11	Олы Бирзә авылында өстәмә су алу корылмасы төзү (артезиан скважинасы бораулау, су жыю манарасы урнаштыру)	11000	Халыкның санитария иминлеген тәэмин итү, СанПиН таләпләре	2027-2028
1.12	Иске Айван авылында су белән тәэмин итү чөптөрлөрөн реконструкцияләу	45000	Су югалтуларын киметү, халыкның санитария иминлеген тәэмин итү, СанПиН таләпләре	2028-2029

* - Капитал салуларның бәясе эрелөндөрелде, «19 нчы жыентык " НЦС 81-02-19-2025 нигезендө. Шәһәр инфраструктурасы биналары һәм корылмалары» һәм «сборник № 14. Тышкы су белән тәэмин итү һәм канализация чөптөрлөре» Су белән тәэмин итү системасын үстөрү буенча проектларны гамәлгә ашыруның төгөл бәясе проект-смета документациясен эшләу барышында төгөлләштерелергә тиеш.

4.2 Су белән тәэмин итү схемаларын гамәлгә ашыру буенча төп чараларның техник нигезләмәләре, шул исәптән потенциал су белән тәэмин итү чыганаclarының гидрогеологик характеристикалары, су белән тәэмин итү чыганаclarының санитария характеристикалары, шулай ук су белән тәэмин итү схемасында каралган чараларны гамәлгә ашыру нәтижәсендә күрсәтелгән характеристикаларның мөмкин булган үзгәрүе. Су белән тәэмин итү системасын төзү һәм реконструкцияләү чараларын гамәлгә ашыру нәтижәсендә түбәндәге нәтижеләргә ирешеләчәк:

1. Халыкка һәм предприятиеләргә норматив санитария таләпләренә туры килә торган эчәр суның тотрыклы сыйфатлы составына ирешү (СанПиН 2.1.3684-21 "шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчәр суга һәм эчәр су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракларга, торак биналарга санитар-эпидемиологик таләпләр, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләү, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чаралар оештыру һәм уздыру".) Социаль нәтижеләр-су белән тәэмин итү системасының ышанычлылыгын тәэмин итү һәм эчә торган суның сыйфатын яхшырту, яшәүнең уңайлылыгын арттыру.

Кулланучыларны сыйфатлы су белән тәэмин итү.

Су белән тәэмин итү системасы объектларын эксплуатацияләү барышында авария хәлләре килеп чыгу куркынычы кимү.

Торак төзелеше өчен планлаштырыла торган территорияләргә су белән тәэмин итү чөлтәрләре белән тәэмин итү.

Физик таушалунны киметү һәм су белән тәэмин итү чөлтәрләренә гидравлик режимын яхшырту.

Янгын сүндерүне оештыруны яхшырту.

Арча шәһәрәндә, Иске Айван, Олы Бирәзә авылларында өстәмә су алу корылмалары, шулай ук су белән тәэмин итүнең бүлү чөлтәрләре төзү үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү чөлтәрләренә яңа кулланучыларны тоташтыру мөмкинлеген тәэмин итәчәк.

Арча шәһәрә һәм Олы Бирәзә авылы су жыю корылмаларына су чистарту станцияләре куя кулланучыларны сыйфатлы су белән тәэмин итәчәк.

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларын үстерү чараларын гамәлгә ашырудан социаль файда жәмгыять өчен кабул ителә торган бәяләр (тарифлар) буенча халыкны һәм башка кулланучыларны норматив сыйфатлы су белән гарантияле канәгатьләндерүдән гыйбарәт. Икътисадый аспектта-электр энергиясен сатып алуға гомуми чыгымнарны киметү. Халыкның суны матди ресурс буларак куллануын киметү, шулай ук су белән тәэмин итү объектларында энергияне сак тоту технологияләрен һәм жайланмаларын кертү исәбенә ирешелә.

Электр энергиясеннән файдалануның нәтижелеләгән арттыруны кирәкле энергиягә аз чыгымнар тотып, су белән тәэмин итү хөзмәтләрен тулырак күрсәтү максатында чараларны һәм инструментларны ачыклау һәм гамәлгә ашыру дип карарға мөмкин. Әмма бу стратегик юнәлешне бер үк вакытта тормышка ашыруны – суны һәм электр энергиясен турыдан-туры экономияләүнең үзара бәйлә төрле комбинацияләрендә халыкның су куллануын киметүне дә кире какмый.

Су ресурсларын экономияләүгә юнәлдерелгән чараларның һәм энергия ресурсларын экономияләүгә юнәлдерелгән чараларның нәтижелеләгә аларны бергәләп планлаштырганда шактый арта. Мәсәлән, агып чыгуларны киметү суны экономияли һәм басым югалтуларын киметә, бу исә суны суырту өчен насослар куллана торган егәрлекне киметү нәтижәсендә энергияне экономияләргә мөмкинлек бирә. Бер насосны икенчесенә, нәтижеләрәк насоска алмаштыру энергияне экономияләүгә китерә. Шул рәвешле, агып чыгулар аркасында басым югалтуларын киметү гамәлдәгә насосларны азрак куәтле насослар белән алыштырырга мөмкинлек бирәчәк, бу энергияне һәм акчаларны өстәмә экономияләүне тәэмин итәчәк.

Су белән тәэмин итү системалары эшенең нәтижелеләгән күтәрүгә этәргеч бирә торган стимулларга чыгымнарны киметү, энергия белән тәэмин итүнең һәм су белән тәэмин

итүнең куркынычсызлыгын һәм ышанычлылыгын тәэмин итү, шулай ук әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметү керә.

Су хужалыгы системаларында энергияне нәтижәле куллану еш кына кулланучыларга хезмәт күрсәтүнең сыйфатын күтәрү һәм шул ук вакытта халыкның үсә барган ихтыяжларын канәгатьләндерү максатында су белән тәэмин итү системаларының эшен камилләштерүнең иң экономияле ысулы булып тора. Су белән тәэмин итүнең нәтижәлелеген арттыру буенча комплекслы чараларны гамәлгә ашыру чыгымнарны киметүне, гамәлдәге системаларның эксплуатация куәтләрен арттыруны һәм кулланучылар ихтыяжларын канәгатьләндерү дәрәжәсен арттыруны тәэмин итә.

Ресурсларны экономияләү су житештерү һәм транспортлау стадиясендә дә, бер үк вакытта су, электр энергиясе һәм аларны сатып алу өчен акчалар сакланган вакытта да мөмкин.

Энергияне сак тоту өлкәсендә төп юнәлешләр булып:

- энергияне сак тоту җайланмасын кертү һәм куллану;
- агып чыгуларны һәм су югалтуларны киметү;
- үз ихтыяжларыңа су чыгымын киметү;
- суны исәпкә алу приборларын урнаштыру.

4.3 Су белән тәэмин итү системасының яңа төзелә торган, реконструкцияләнә торган һәм эксплуатациядән чыгарырга тәкъдим ителә торган объектлары турында белешмәләр

Кулланучыларны сыйфатлы эчәр су белән тәэмин итү өчен түбәндәге чараларны гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә:

Су белән тәэмин итү челтәрләренең тузган кишәрлекләрен реконструкцияләү.

Гамәлдәге су алу корылмаларын модернизацияләү;

Кире осмос һәм катион алмаштыручы сумалалы ион алмаштыру фильтры нигезендә су әзәрләү системасын урнаштыру, житештерүчәнлегә 250 м³/сәг (су җыю манарасы, Арча шәһәре);

Кире осмос һәм катион алмаштыручы сумалалы ион алмаштыру фильтры базасында су әзәрләү системасын урнаштыру, житештерүчәнлегә 250 м³/сәг (су җыю манарасы, Зур Бирәзә авылы);

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Арча ш. көньяк өлеше өчен су алу узелы (озынлыгы 2500 п. м, диаметры 110 мм, 5 артезиан скважинасы, житештерүчәнлегә тәүлегенә 1050 куб. м.);

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Иске Айван бистәсендә усадьба төзелешен су белән тәэмин итү челтәрләрен төзү (озынлыгы 10000 п. м.);

Арча шәһәрендә 500 куб метрлы җир өсте резервуары төзү;

Арча шәһәренең төньяк өлешендә су белән тәэмин ителешне арттыру;

Арча муниципаль районының Арча шәһәрендә су белән тәэмин итү челтәрләрен капитал ремонтлау (диаметры 110 мм, Озынлыгы 920 п. м.; диаметры 225, озынлыгы 320 п. м.);

Арча муниципаль районының Төбәк-Чокырча авылында су белән тәэмин итү челтәрләрен капитал ремонтлау (диаметры 110 мм, Озынлыгы 1020 п. м.);

Олы Барҗы авылында өстәмә су алу корылмасы төзү (артезиан скважинасы бораулау, су җыю манарасы урнаштыру);

Иске Айван авылында су белән тәэмин итү челтәрләрен реконструкцияләү;

Яңа кулланучыларны тоташтыру өчен яңа суүткәргеч челтәрләр төзү.

Су белән тәэмин итү системаларының яңа төзелә һәм реконструкцияләнә торган объектлары системаларның гамәлдәге су алу узеллары территорияләрендә планлаштырыла.

4.4 Су белән тәмин итүне гамәлгә ашыручы оешмалар объектларында диспетчерлаштыру, телемеханизацияләү системаларын һәм су белән тәмин итү режимнарына идарә итү системаларын үстерү турында белешмәләр

Хәзерге вакытта шәһәр жирлегенең үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системалары объектларында диспетчерлаштыру, телемеханизацияләү системалары һәм су белән тәмин итү режимнары белән идарә итү системалары юк.

Энергияне саклауның югары нәтижәле яңа технологияләрен кертү-шәһәрне һәм бистәләрне су белән тәмин итү белән оператив диспетчерлык идарәсенең заманча автоматлаштырылган системасын булдыру. Әлеге программаны гамәлгә ашыру кысаларында барлык су алу корылмаларында ешлык үзгәрткечләре, автоматлаштыру шкафлары, басым датчиклары һәм исәпкә алу приборлары урнаштыру зарур. Билгеләнгән ешлык үзгәрткечләре электр энергиясен куллануны 30% ка кадәр киметә, насос агрегатлары электр двигательләренең салмак эш режимын тәмин итә һәм гидроударларны бетерә. АСОДАНЫ кертүнең төп бурычы булып:

- корылмаларның, жайланмаларның, төп һәм ярдәмче Жайланмаларның һәм коммуникацияләрнең бирелгән технологик режимын һәм нормаль эш шартларын саклау;
- корылмаларның, жайланмаларның, Жайланмаларның һәм коммуникацияләрнең бирелгән технологик режимнан һәм нормаль эш шартларынан тайпылышлар һәм хокук бозулар сигнализациясе;
- контрольдә тотыла торган объектларда авария хәлләре килеп чыгу сигнализациясе;
- бирелгән шартлардан тайпылышларны һәм хокук бозуларны оператив рәвештә бетерү мөмкинлеге.

4.5 Биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның суны исәпкә алу приборлары белән жиһазландырылуы һәм аларны кулланылган су өчен исәп-хисап ясаганда куллану турында белешмәләр

Исәпкә алу приборлары кую-торак-коммуналь комплексын реформалаштыруда иң мөһим шартларның берсе.

Гамәлдәге төзелештә дә, яңа төзелеш объектларында да суны исәпкә алуның индивидуаль һәм гомумйорт приборларын урнаштыру энергияне сак тоту өлкәсендә төп юнәлешләрнең берсе булып тора. Бу су житештерү һәм транспортлау стадиясендә дә, аны куллану процессында да ресурсларны экономияләргә мөмкинлек бирәчәк.

Ресурслар белән тәмин итүче оешмалар белешмәләре буенча «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә кулланучыларга жибәрелгән су күләме гомуми файдалы ял күләменең 57,9% составляет тәшкил итә.

4.6 Торбаүткәргечләрнең (трассаларның) территория буенча узучы маршрутлары вариантларының тасвирламасы аларның нигезләнүе

Суның катуын булдырмау максатыннан, суның өзлексез хәрәкәтен тәмин итеп, суүткәргечләр жир астына сузылган. Киләчәктә муниципаль берәмлек территориясе буенча торбаүткәргечләрнең гамәлдәге маршрутлары сакланып кала. Реконструкцияләнгән торган су участкаларын узучы маршрутлары гамәлдәге чөтләрләргә узучы маршрутына туры килә.

Торак төзелешләргә яңа торбаүткәргечләр автомобиль юлларының машина йөрү өлешләре буйлап, авария хәлләре килеп чыккан очракта оператив рәвештә барып жөтү өчен салына.

Чөтләрләргә гамәлдәге һәм яңа торак төзелешләргә төгөл трассировкалау, территориянең вертикаль планлаштыруын һәм чөтләрнең гидравлик режимнарын исәпкә алып, төзелеш участкаларын планлаштыру проектларын эшләү стадиясендә башкарылачак.

4.7 Насос станцияләрен, резервуарларны, су жыю башняларын урнаштыру урыны турында тәкъдимнәр

Гамәлдәге насос станцияләре, Чиста су резервуарлары һәм су җыю манаралары урнашкан урыннар үзгәрешсез кала. Су белән тәэмин итү системаларының яңа төзелә һәм реконструкцияләнгән торган объектлары гамәлдәге су алу узеллары территориясендә урнаштырылачак.

4.8 Кайнар су, салкын су белән тәэмин итүнең үзәкләштерелгән системалары объектларын урнаштыруның планлаштырыла торган зоналары чикләре. Рекомендацияләр юк.

4.9 Кайнар су белән тәэмин итүнең, салкын су белән тәэмин итүнең үзәкләштерелгән системалары объектларын гамәлдә һәм планлаштырылган урнаштыру карталары (схемалары)

Су белән тәэмин итү челтәрләренең урнашуы турында мәгълүматлар әлеге схемага кушымталарда китерелгән.

Кулланучыларны ышанычлы һәм өзлексез су белән тәэмин итү, шулай ук халыкны санитария - гигиена таләпләренә туры килә торган су белән тәэмин итү өчен тәкъдимнәр

1. Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларын 5 елга кимендә 1 тапкыр техник тикшерү:

- су белән тәэмин итү чыганагының торышын һәм аның сезонлы үзгәрешләрен исәпкә алып, эчәр суны билгеләнгән таләпләргә туры китереп әзерләү буенча штат режимында эшләүче су әзерләү корылмаларының техник мөмкинлекләрен билгеләү;

- суүткәргеч челтәрләренең һәм насос станцияләренең техник характеристикаларын, шул исәптән югалтулар дәрәжәсен, физик таушалу күрсәткечләрен, әлеге челтәрләренең һәм станцияләренең энергетик нәтиҗәлелеген, топологиянең оптимальлеген һәм куәтләрен резервлау дәрәжәсен билгеләү;

- салкын һәм кайнар су белән тәэмин итүче оешма эшчәнлегенең максатчан күрсәткечләрен салкын һәм кайнар су белән тәэмин итүче, гамәлдәге (һәркем файдалана алырлык технологияләрен) иң яхшылардан файдаланучы оешмаларның максатчан күрсәткечләре белән чагыштыру.

2. Челтәргә җибәрелә торган суга «гигиена нормативлары һәм яшәү тирәлеге факторларының кеше өчен куркынычсызлыгын һәм (яки) зарарсызлыгын тәэмин итүгә таләпләр» СанПиН 1.2.3685-21 таләпләренә туры килүгә мониторинг үткөрү;

3. Суүткәргеч челтәрләрен реконструкцияләү-гамәлдәге челтәрләренең авария хәлендәге, тузган, үткөрү мөмкинлеге аз булган участкаларын алыштыру һәм яңа магистраль челтәрләр төзү. Яңа челтәрләр төзегәндә гарантияләнгән хезмәт срогы 50 ел булган түбән басымлы полиэтиленнан торбалар кулланыла.

5 бүлек "Үзәкләштерелгән су белән тәмин итү системалары объектларын төзү, реконструкцияләү һәм модернизацияләү чараларының экологик аспекты"

5.1 Юылу суларын агызганда (утильләштергәндә) су белән тәмин итүнең үзәкләштерелгән системалары объектларын төзүгә һәм реконструкцияләүгә тәкъдим ителә торган объектларның су бассейнына зарарлы йогынтысын булдырмау чаралары турында белешмәләр

Су алуның һәм аны сууткәргеч челтәренә ташуның технологик процессы зарарлы матдәләр белән бергә бармый.

Сууткәргеч челтәре әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынты ясамый, объект экологик яктан чиста корылма булып тора.

Сууткәргеч челтәрен эксплуатацияләгәндә су хужалык-көнкүреш ихтыяжлары өчен файдаланылмый, производство агынтылары барлыкка килми. Сууткәргеч челтәрен эксплуатацияләү, сулыкларга һәм рельефка нинди дә булса зарарлы матдәләр чыгаруны күздә тотмый.

Төзелеш эшләрен башкарганда житештерү максатларында Су таләп ителми. Хужалык-көнкүреш ихтыяжлары өчен эчәр сыйфатлы су кулланыла. Эш документациясендә баян ителгән таләпләрне үтәгәндә жир өсте һәм жир асты суларының торышына тискәре йогынты төзелеш чорында гына күзәтеләчәк, вакытлыча гына булачак һәм әйләнә-тирә мохит торышына сизелерлек йогынты ясамаячак.

5.2 Су өзерләүдә кулланыла торган химик реагентларны (хлор һ.б.) тәмин итү һәм саклау чараларын гамәлгә ашырганда әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны булдырмау чаралары турында белешмәләр.

Химик реагентлар хәзерге вакытта су өзерләү процессында файдаланылмый.

6 бүлек "Үзеклештерелген су белән тәэмин итү системалары объектларын төзүгә, реконструкцияләүгә һәм модернизацияләүгә капитал салулар күләмнәрен бәяләү"

6.1 Су белән тәэмин итү схемаларын гамәлгә ашыру буенча төп чараларның бәясен бәяләү
Су белән тәэмин итү системалары объектлары комплексын яңа төзү, реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан коралландыру чараларының максаты-кулланучыларны сыйфат нормативлары таләпләренә җавап бире торган эчәр су белән өзлексез тәэмин итү, жиһазларның энергетик нәтижәлепеген арттыру, су биру процессын контрольдә тоту һәм автомат рәвештә җайга салу. Әлеге чараларны үтәү су белән тәэмин итү системаларының төп үзекләренә тотрыклы, ышанычлы эшләвен гарантияләргә һәм халыкны тәэмин итү өчен кирәкле сыйфатлы эчәр су алырга мөмкинлек бирерәк.
Калган капитал салуларның бәясе эксперт бәяләмәләреннән, аналог объектлар буенча җыелма смета исәп-хисапларыннан, барлыкка киле торган куәт берәмлегенә чагыштырма чыгымнардан чыгып билгеләнә. Һәр проект буенча проект-смета документациясен эшләгәндә бәя төгәллештерелгә тиеш.
Су белән тәэмин итү схемаларын гамәлгә ашыру, шулай ук эчәр торган суның сыйфатын билгеләнгән таләпләргә туры китерү буенча төп чаралар исемлегә 21 нче таблицада китерелгән.

1 нче Таблица-су белән тәэмин итү схемаларын гамәлгә ашыру гамәлләре

№ п/п	Наименование и перечень включаемых объектов	Срок и реал изац ии	Стоимость реализации, тыс.руб.											
			Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034- 2037	2038 - 2040
1	«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә үзекләштерелгән су белән тәзмин итү системасы объектларын төзү, реконструкцияләү һәм модернизацияләу гамәлләре													

№ п/п	Наименование и перечень включаемых объектов	Срок и реал изац ии	Стоимость реализации, тыс.руб.											
			Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034- 2037	2038 - 2040
1.1	Үзәкләштерелгән су белән тәзмин итү чыганаclarын һәм су чистарту корылмаларын модернизацияләү (насос жайланмаларын алыштыру, КИПиА урнаштыру, ЗСО оештыру, су жыюларны контрольдә тоту һәм идарә итү системасын автоматлаштыру һ.б.)	2026 - 2040	11250		750	750	750	750	750	750	750	3000	2250	
1.2	Торбаүткәргечләрне һ тузган участокларын этаппа алыштыру	2026 - 2040	120000		8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	32000	2400 0	

№ п/п	Наименование и перечень включаемых объектов	Срок и реал изац ии	Стоимость реализации, тыс.руб.													
			Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034- 2037	2038 - 2040		
1.3	Кире осмос һәм катион алмаштыручы сумалалы ион алмаштыру фильтры нигезендә су әзерләу системасын урнаштыру , житештерүчәнлеген 250 м3/сәг (су жыю манарасы, Арча шөһере)	2026 - 2031	148000									148000				
1.4	Кире осмос һәм катион алмаштыручы сумалалы ион алмаштыру фильтры базасында су әзерләу системасын урнаштыру , житештерүчәнлеген 250 м3/сәг (су жыю манарасы, Зур Бирезә авылы)	2026 - 2031	5450									5450				

№ п/п	Наименование и перечень включаемых объектов	Срок и реал изац ии	Стоимость реализации, тыс.руб.											
			Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034- 2037	2038 - 2040
1.5	Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Арча ш. көнъяк өлеше өчен су алу узелы (озынлыгы 2500 п. м, диаметры 110 мм, 5 артезиан скважинасы, житештерүчәнлегө тәүлегенә 1050 куб. м.)	2026	55000		5500 0									
1.6	Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Иске Айван бистәсендә усадыба төзелешендә су белән тәзмин итү челтәрләрен тәзү (озынлыгы 10000 п. м.)	2026	54691,5		5469 1,5									
1.7	Арча шәһәрәндә 500 куб метрлы жир өсте резервуары тәзү	2026	12000		1200 0									
1.8	Арча шәһәрәнен төнъяк өлешендә су белән тәзмин ителешне арттыру	2026 - 2027	455000			2000 00	25500 0							

№ п/п	Наименование и перечень включаемых объектов	Срок и реал изац ии	Стоимость реализации, тыс.руб.											
			Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034- 2037	2038 - 2040
1.9	Арча муниципаль районының Арча шәһәрәндә су белән тәзмин итү челтәрләрен капиталь ремонтлау (диаметры 110 мм, Озынлыгы 920 п. м.; диаметры 225, озынлыгы 320 п. м.)	2025	86698,3 5	8669 8,35										
1.1 0	Арча муниципаль районының Төбек- Чокырча авылында су белән тәзмин итү челтәрләрен капиталь ремонтлау (диаметры 110 мм, Озынлыгы 1020 п. м.)	2026	6120		6120									
1.1 1	Олы Бирзә авылында өстәмә су алу корылмасы төзү (артезиан скважинасы бораулау, су жыю манарасы урнаштыру)	2027 - 2028	11000											
						5500	5500							

№ п/п	Наименование и включаемых объектов	Срок и реал изац ии	Стоимость реализации, тыс.руб.											
			Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034- 2037	2038 - 2040
1.1 2	Иске Айван авылында су белен тээмин итү челтөрлөрен реконструкцияләү	2028 - 2029	45000				22500	2250 0						
	БАРЛЫГЫ:		101020 9,9	8669 8,4	1365 61,5	2142 50,0	29175 0,0	3125 0,0	8750, 0	16220 0,0	8750, 0	8750, 0	35000 0	2625 0,0

* - Капитал салуларның бәясе 81-02-19-2025 " жыентык по 19. Шәһәр инфраструктурасы биналары һәм корылмалары» һәм «сборник № 14. Тышкы су белән тээмин итү һәм канализация челтөрләре» Су белән тээмин итү системасын үстерү буенча проектларны гамәлгә ашыруның төгәл бәясе проект-смета документациясен эшләү барышында төгәлләштерелергә тиеш.

6.2 Төзелеш өлкәсендә дәүләт сәясәтен эшләү һәм норматив-хокукий җайга салу функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органы тарафыннан расланган житештерү билгеләнешендәге булмаган объектлар һәм инженерлык инфраструктурасы өчен эреләштерелгән смета нормативлары нигезендә башкарылган йә төзелеш өлкәсендә норматив - хокукий җайга салу функцияләрен гамәлгә ашыручы объектлар буенча кабул ителгән үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системалары объектларын төзүгә һәм реконструкцияләүгә кирәкле капитал салулар күләмен бәяләү финанслау чыганаclarын күрсәтеп, капитал төзелеш төрләренә һәм эш төрләренә Жирлекнең перспективалы үсешен һәм үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасын исәпкә алып, су белән тәэмин итү системасының сыйфатын һәм ышанычлылыгын арттыру чараларына капитал салулар күләме якынча 1010209,9 мең сум тәшkil итә. Капитал салуларның бәясе эксперт бәяләмәләреннән, аналог объектлар буенча жыелма смета исәп-хисапларыннан, барлыкка китерелә торган куәт берәмлегенә чагыштырма чыгымнардан чыгып билгеләнә. Һәр проект буенча проект-смета документациясен эшлэгәндә бәя төгәлләштерелергә тиеш.

Финанслауның төп чыганаclarы булып:

- республика бюджеты акчалары;
- муниципаль берәмлек бюджеты акчалары;
- инвестиция программасы нигезендә тоташкан өчен түләүдән алынган акчалар;
- тарифка инвестиция өстәмәсе өлешендә алынган акчалар;
- кредит акчалары һәм муниципаль заем;
- предприятиеләр, заказчы-төзүчеләр акчалары;
- законнарда каралган башка чаралар.

Су белән тәэмин итү системасын үстерү чараларын су белән тәэмин итү чөлтөрләренә техник тоташтыру тарифы исәбеннән гамәлгә ашыру мөмкинлегенә, куллану арту булмау, шул исәптән яңа предприятиеләр төзелү сәбәпле, юк. Электр энергиясен куллануны киметү, шулай ук аны транспортировкалаганда су югалтуларны киметү өчен тарифны арттыру исәбенә өстәмә средстволар жөлеп итү, шулай ук өстәмә субсидияләр бирү кирәк. Чараларны гамәлгә ашыруга тарифны күтөрү киләчәктә инвестиция акчаларын жөлеп итәргә мөмкинлек бирәчәк, чөнки электр энергиясенә чыгымнарны киметү һәм су югалтуларын киметү чараларның аклануы сизелерлек кимиячәк акчаларны яңга калдырырга мөмкинлек бирәчәк.

7 бүлек "үзеклештерелген су белән тәзмин итү системаларын үстерү күрсәткечләренең планлы күрсәткечләре"
Кайнар су, салкын су белән тәзмин итүче оешмалар эшчәнлегенең максатчан күрсәткечләренә түбәндәгеләр керә: :

- суның сыйфат күрсәткечләре;
- су белән тәзмин итүнең ышанычлылыгы һәм өзлексезлеге күрсәткечләре;
- ресурслардан файдалануның нәтижәләре күрсәткечләре, шул исәптән суны (кайнар су составындагы жылылык энергиясен) югалту дәрәжәсе;
- торак-коммуналь хужалык өлкәсində дәүләт сәясәтен эшләү һәм норматив-хокукий жайга салу функцияләрен башкаручы федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка күрсәткечләр.

Таблица 1 – Үзекләштерелгән су белән тәзмин итү системаларын үстерүнең максатчан күрсәткечләре

№ п/п	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмле ге	Жайга салу чорына план күрсәткечләре					
			2024	2025	2026	2027	2028	2029- 2040
1	Су сыйфаты күрсәткечләре							
1.1	эчер су сыйфатын житештерү тикшерү нәтижәләре буенча алынган пробаларның гомуми күләмдә билгеләнгән таләпләргә туры килми торган су белән тәзмин итү чыганаclarыннан, сууткәргеч станцияләреннән яисә үзекләштерелгән су белән тәзмин итү системасының башка объектларыннан бүлү сууткәргеч чөлтөрөнә бирелә торган эчер су пробаларының өлеше	%	0	0	0	0	0	0
1.2	бүлү сууткәргеч чөлтөрөндә эчә торган суның сыйфатын производство тикшереп торуы нәтижәләре буенча алынган пробаларның гомуми күләмдә билгеләнгән таләпләргә туры килми торган эчә торган су пробалары өлеше	%	0	0	0	0	0	0
2	су белән тәзмин итүнең ышанычлылыгы һәм өзлексезлеге күрсәткечләре							
2.1	Коммуналь инфраструктура системаларының авариялелеге	ед./км	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2
2.2	Продолжительность (бесперебойность) поставки товаров и услугТоварлар һәм хөзмөтләр китерүнең дәвамлылыгы (өзлексезлеге)	час./ден ь	24	24	24	24	24	24
2.3	Су белән тәзмин итү чөлтөрләренең тузуы	%	36	36	35	30	30	25
2.4	Салкын су белән тәзмин итү чөлтөрләрендә югалтулар	%	10	10	10	9	9	8
3	Энергетика нәтижәләре күрсәткечләре							

№ п/п	Күрсәткөч исеме	Үлчәү берәмле ге	Жайга салу чорына план күрсәткөчлөрө					
			2024	2025	2026	2027	2028	2029- 2040
3.1		кВт*ч/ку б.м	1,345	1,345	1,345	1,345	1,345	1,345
4	Эчэ торган суны өзөрлөүнең һәм транспортировкауаның технологик процессында кулланыла торган электр энергиясенең чөлтөргө жибөрөлө торган су күләме берәмлегенә чагыштырма чыгымы							
4.1	Товарлар куллануны һәм хезмәт күрсәтүләрнең исәпкә алу приборлары белән тәзмин ителеше	%	58,0	58,0	59,0	60,0	65,0	100,0

8 бүлек «Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларының ачыкланган хужасыз объектлары исемлеге (алар ачыкланган очракта) һәм аларны эксплуатацияләүгә вәкаләтле оешмалар исемлеге»

Хужасыз объект турында белешмәләр Россия Федерациясә дәүләт хакимиятенә башкарма органнарыннан, Россия Федерациясә субъектларыннан, җирле үзидарә органнарыннан, шулай ук юридик һәм физик затларның гаризалары нигезендә килергә мөмкин.

«Су белән тәэмин итү һәм су чыгару турында» 416 номерлы ФЗ нигезендә, үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларының хужасыз объектлары, шул исәптән суүткәргеч челтәрләре ачыкланган очракта, аларны эксплуатацияләү юлы белән су белән тәэмин ителә, мондый объектлардан файдалану гарантияләүче оешма тарафыннан йә су белән тәэмин итүне гамәлгә ашыручы оешма тарафыннан башкарыла, һәм суүткәргеч челтәрләре күрсәтелгәннәргә турыдан-туры тоташтырылган күрсәтелгән объектларның тапшыру актына администрация тарафыннан имза салынган көннән алып мондый объектларга милек хокукы танылганга кадәр яисә аларны граждән законнары нигезендә мондый объектларны калдырган милекче биләүгә, файдалануга һәм алар белән эш итүгә алганга кадәр хужасыз объектларга.

Су белән тәэмин итүне гамәлгә ашыручы оешманың үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларының хужасыз объектларын эксплуатацияләүгә чыгымнары тарифларны җайга салу органнары тарафыннан су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә бәя кую нигезләрендә билгеләнгән тәртиптә Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан расланган тәртиптә исәпкә алын

Хужасыз тышкы челтәрләрне рәсмиләштерү тәртибе Россия Федерациясә Гражданлык кодексы, «күчемсез милекне дәүләт теркәвенә алу турында» 13.07.2015 № 218-ФЗ Федераль законы, Россия Икътисадый үсеш министрлыгының «хужасыз күчемсез әйберләрне исәпкә алу тәртибен билгеләү турында» 10.12.2015 № 931 боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларының хужасыз объектлары ачыкланмаган.

3 бүлек. СУ АГЫЗУ СХЕМАСЫ

1 бүлек " су агызу өлкәсендә гамәлдәге хәл "

1.1 Жирлек территориясендәге агынты суларны жыю, чистарту һәм агызу системасы структурасы тасвирламасы һәм жирлек территориясен эксплуатация зоналарына бүлү

Арча шәһәрәндә «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә үзәкләштерелгән су агызу системасы бар. Бүгенге көндә Арча шәһәрәндә яшәүчеләрнең 37% ы су агызу челтәрләре белән тәмин ителгән. Шәһәрдә яшәүчеләрнең күбесе су үткәрми торган стеналы һәм төбе булган инженер тибындагы калкулыклардан файдалана, алардан ассенизатор машиналары белән чистарту корылмаларына чыгарыла.

Арча шәһәрәнең үзәкләштерелгән су агызу системасы канализация коллекторлары буенча агып төшүче суларны жыюны һәм транспортлауны тәмин итүче инженерлык корылмалары комплексыннан гыйбарәт, алар канализация насос станцияләре ярдәмендә кулланучылардан чистарту корылмаларына жиберелә.

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә су агызу хезмәтен «Водоканал АМР»ЖЧЖ башкара.

Үзәкләштерелгән су агызу булмаганда, торак йортлардан һәм жәмәгать биналарыннан агып чыккан сулар өй яны кишөрлекләрендәге калкулыкларга һәм септикларга жиберелә. Чистарту чокырлары һәм септиклары житәрлек дәрәжәдә гидроизоляцияга ия түгел, бу исә туфракны һәм грунт суларын пычратуга китерә.

1.2 Гамәлдәге канализация чистарту корылмаларын тасвирлауны, шул исәптән агып төшүче суларны чистартуның кулланыла торган технологик схемасының агып төшүче суларны чистарту сыйфаты нормативларын тәмин итү таләпләренә туры килүен бәяләүне, корылма куәтләренең гамәлдәге кытлыгын (резервын) билгеләүне һәм абонентлар тарафыннан төзелә торган локаль чистарту корылмаларын тасвирлауны кертеп, үзәкләштерелгән су агызу системасын техник тикшерү нәтижәләрен тасвирлау

Арча ш. үзәкләштерелгән су агызу системасы
Арча шәһәрәндә су агызу системасы үзеннән – үзе агып торган 60,243 км канализация челтәреннән, 4,92 км басым челтәреннән, 8 КНС һәм тәүлегенә 2000 м3 егәрлекле биологик чистарту корылмаларыннан (алга таба-БОС) гыйбарәт. Агып төшүче суларның уртача еллык күләме: $1200 \text{ м}^3 / \text{тәүлек} \times 365 = 438\,000 \text{ м}^3/\text{ел}$;

Арча шәһәре БОС 1987 елда «Татжилремпроект» житештерү кооперативы эшләгән эксперименталь проект буенча төзелгән. төзелеш 1991 елда башланган, 1998 елда файдалануга тапшырылган.

Чистарту корылмалары Арча шәһәрәнең көнбатыш өлешендә урнашкан. Комплекты-блоклы башкарудагы БОС Арча шәһәрәндәге торак йортларның һәм сәнәгать предприятиеләренең көнкүреш һәм аларга составы буенча якин булган агып төшүче су системаларын тулысынча биологик чистарту өчен билгеләнгән.

2008-2009 һәм 2015 елларда «Татарстан Республикасы Арча районының Арча шәһәрәндә тәүлегенә 2 мең м3 егәрлекле канализация чистарту корылмаларын реконструкцияләү»проекты нигезендә БОС реконструкцияләнә.

Чистарту корылмаларында эзлекле рәвештә механик, биологик һәм химик чистарту каралган. Механик чистарту кул рәшәткәләрендә һәм комлык-беренчел тондыргычта башкарыла. Биологик чистарту биофилтрлар һәм вак бөжәкле аэрация белән жиһазландырылган аэротенкада башкарыла. Тирән чистарту барабанлы һәм ком-гравий төялгән тиз филтрларда башкарыла. Чистартылган суны зарарсызландыру ике ысул белән каралган: УФ жайланмаларында һәм хлорлау юлы белән. Чистарту барышында барлыкка килә торган артык ләм һәм комлыклардагы утырым ләм һәм ком майданчыкларына бушатыла. Факттагы чистарту егәрлеге-тәүлегенә 1600 м3., проект куәте - тәүлегенә 2000 м3. агынты суларны чистарту өчен 2 резервуар эшләгәндә.

Агынты суларны чистарту технологиясе

Насос станциясеннән агып төшүче сулар басым торбаүткәргеч аша кабул итү камерасына керә, аннан үзеннән-үзе агып торган торбаүткәргечләр буенча агып төшүче суларны комлыкларда механик чистарту стадиясенә чистарту өчен резервуарларга җибәрелә. Комлыклар ком майданчыкларына эрлифт ярдәмендә ком һәм башка минераль катышмаларны алып атып, тангенциаль итеп кабул ителгән. Каты минераль катышмалардан чистартылган агып төшүче су комлы лотокка җыела һәм торба үткәргеч аша азротенканың үзәк өлешенә, тирәнгә, биологик чистартуга җибәрелә. Агып төшүче суларны биологик чистарту катнаштыргыч азротенкада башкарыла. Азротенк аэрация системасы белән җиһазландырылган, ул балчык катнашмасын һавада кислород белән баетуны һәм аны актив болгатуны тәмин итә. Аэрация һава сугу ярдәмендә башкарыла. Биологик чистартудан соң агып төшүче су, актив ләм белән бергә, резервуарның үзәк өлешендә урнашкан икенчел тондыргычка керә. Монда актив ләмне каплау һәм яктыртылган агынты суны чистартуның икенче этабына-хлорлауга чыгару бара. Отстойник төбөндәге бункердан калган актив ләм эрлифт белән суыртыла һәм су агызылган ләм камерасына юнәлтелә. Актив ләмнең бер өлеше (циркуляцияләүче ләм) кире азротенкога җибәрелә, икенче өлеше (артык ләм) ләм майданчыкларына чыгарыла. Чистартылган агып төшүче суны хлорлау өчен биологик чистартудан соң натрий гипохлоритының сулы эремәсе кулланыла. Контактлы резервуарларда хлор һәм суның төп үзара тәэсир итешүе бара. Соңыннан чистартылган һәм зарарсызландырылган су Казансу елгасына ташлана.

КНС һәм чистарту корылмаларының торышы хәзерге вакытта канәгатьләнەرлек, планлы ремонт эшләре алып барыла.

Босска йөкләнеш арту сәбәпле (киң күләмле торак, социаль объектлар төзү һәм 2024 елда босска "Арча" сәнәгать паркын тоташтыру), шулай ук Арча шәһәренең үсеш перспективаларын исәпкә алып, житештерүчәнлекне тәүлегенә 3000 м³ кадәр арттырып, яңа чистарту корылмалары төзү зарур. бу чистарту суларының нәтиҗәлелеген арттырырга мөмкинлек бирәчәк.

Гомуми кулланылыштагы федераль әһәмияткә ия «М-7 «Волга» Мәскәү - Владимир - Түбән Новгород - Казан - Уфа автомобиль юлында Казансу елгасы аша күпер төзелгәннән соң, Киров шәһәренә керү юлы турайтылганнан соң, биологик чистарту корылмаларыннан килә торган канализация сулары коллекторын чыгару елганың иске үзәнендә калды. Территориядә уңайлы экологик (санитария) шартлар тудыру өчен ташламалар коллекторын озайту буенча чаралар үткәрергә кирәк.

Кулланучылардан агынтыларны чистарту корылмаларына ташу канализация-насос станцияләре (КНС) белән тәмин ителә. КНС характеристикасы түбәндәге таблицада китерелгән.

2 нче Таблица – «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендәге канализация насос станцияләренә Характеристика

№ п п	Исеме	Урыны	Мощность, м ³ /час	Хезмәт күрсәтү объектлары
1	КНС	Кызыл Слобода ур.	230,00	торак йортлар, жәмәгать биналары, сәнәгать объектлары, сәүдә объектлары Арча ш.
2	КНС	Мостовая ур.	40,00	торак йортлар, жәмәгать биналары, сәнәгать

№ п п	Исеме	Урыны	Мощность, м³/час	Хезмәт күрсәтү объектлары
				объектлары, сәүдә объектлары Арча ш.ст.
3	КНС	Горького, 26 ур.	16,00	торак йорт М.Горького 26 ур.
4	КНС	Горького, 30 ур.	16,00	торак йорт М.Горького 30 ур.
5	КНС	Баширова, 12 ур.	16,00	Дет. сад №4 Г.Баширова 12 ур.
6	КНС	Дорожный переулок ур.	20,00	торак йорт Дорожном переулок ур.
7	КНС	Ватан ур.	25,00	торак йорт Ватан 4А, 6А ур.
8	КНС	Вокзал ур.	20,00	торак йорт Вокзал 9а, 11а ур.

Үзәкләштерелгән су агызу булмаганда, торак йортлардан һәм жәмәгать биналарынан агып чыккан сулар өй яны кишәрлекләрендәге калкулыкларга һәм септикларга жибәрелә. Чистарту чокырлары һәм септиклары житәрлек дәрәжәдә гидроизоляциягә ия түгел, бу исә туфракны һәм грунт суларын пычратуга китерә.

1.3 Су агызуның технологик зоналары, Үзәкләштерелгән һәм үзәкләштерелмәгән су агызу зоналары (су агызу Үзәкләштерелгән һәм үзәкләштерелмәгән су агызу системаларынан файдаланып башкарыла торган территорияләр) тасвирламасы һәм үзәкләштерелгән су агызу системалары Исемлегә

«Су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу турында» 2011 елның 7 декабрендәге 416-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу схемалары турында» РФ Хөкүмәтенә 05.09.2013 елгы 782 номерлы карары («су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу схемаларын эшләү һәм раслау кагыйдәләре», «су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу схемалары эчтәлегенә таләпләр» белән бергә) су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә яңа төшенчәләр кертәләр:

«су агызуның технологик зонасы» - су агызуны гамәлгә ашыручы оешма карамагындагы канализация челтәренә бер өлеш, аның чикләрендә агып төшүче суларны кабул итү, транспортировка, чистарту һәм агызу яисә агып төшүче суларны су объектына турыдан-туры (чистартусыз) чыгару тәэмин ителә;

«үзәкләштерелгән су агызу системасы (канализация) – су агызу өчен билгеләнгән үзара технологик бәйләнгән инженерлык корылмалары комплексы».

Су агызуның технологик зоналары 24 нче таблицада тасвирланган.

Таблица 2 – Су агызуның технологик зоналары

Су агызуның технологик зонасы	Су агызу системасы үзәкләштерелгән/ үзәкләштерелмәгән	Объект су жибәрү
Арча ш.	үзәкләштерелгән	Канализация челтәрләре, КНС, КОС, отстойниклар
	үзәкләштерелмәгән	Өем чокырлары, септиклар
Олы Берези	үзәкләштерелмәгән	Өем чокырлары, септиклар
Купербаш	үзәкләштерелмәгән	Өем чокырлары, септиклар
Васильев Божа	үзәкләштерелмәгән	Өем чокырлары, септиклар
Иске Айван	үзәкләштерелмәгән	Өем чокырлары, септиклар
Тюбяк-Чекурча	үзәкләштерелмәгән	Өем чокырлары, септиклар

Арча шәһәренә үзәкләштерелгән су агызу белән колачланмаган территорияләренә түбәндәгеләр керә:

- Шәһәрнең төньяк планлаштыру районы;
- Тимер юлдан көньяктарак Арча шәһәре территориясе.

Үзәкләштерелгән су агызу булмаганда, торак йортлардан һәм жәмәгать биналарыннан агып чыккан сулар өй яны кишәрлекләрендәге калкулыкларга һәм септикларга жибәрелә. Чистарту чокырлары һәм септиклары житәрлек дәрәжәдә гидроизоляцияга ия түгел, бу исә туфракны һәм грунт суларын пычратуга китерә.

1.4 Гамәлдәге үзәкләштерелгән су агызу системасының чистарту корылмаларында агып төшүче сулар явым-төшемнән утильләштерүнең техник мөмкинлекләрен тасвирлау "Арча шәһәре «муниципаль берәмлеге территориясендә гамәлдәге чистарту корылмалары Арча шәһәрендә генә бар.

Гамәлдәге үзәкләштерелгән су агызу системасының чистарту корылмаларында агып төшүче явым-төшемнән утильләштерүнең техник мөмкинлеге юк. Чистарту корылмаларыннан соң УТЫРЫМНЫ утильләштерү каты көнкүреш калдыклары полигонында башкарыла.

1.5 Канализация коллекторларының һәм челтәрләренең, алардагы корылмаларның торышын һәм эшләвен тасвирлау, аларның тузуын бәяләүне һәм үзәкләштерелгән су агызу системасының гамәлдәге объектларында агып төшүче суларны агызып жибәрүне һәм чистартуны тәмин итү мөмкинлекләрен билгеләүне дә кертәп «Арча шәһәре " муниципаль берәмлегенең канализация челтәре үзйөрешле һәм басымлы коллекторлардан тора. Канализация челтәрләре диаметры 100-500 мм булган төрле материаллардан эшлэнгән. канализация челтәренең уртача тузганлыгы 75% төшкел итә.

3 нче Таблица – «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге авыл жирлекләренең канализация челтәрләренә характеристика

Су агызу челтәрләренең озынлыгы, км	Материал труб	Диаметр труб	Су агызу челтәрләренең тузу проценты	Алмаштыруны таләп итә торган су агызу челтәрләренең озынлыгы, км
напорлы: 9,85	ПНД	160мм	45	2,8
Үзйөрешле 33,9	ПНД, чугун, ЖБИ	225, 300, 400мм	45	20,0

Су агызу системасының эшли алуына авария-торгызу эшләрен, шулай ук ағымдагы ремонтларны үткәру ярдәм итә.

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Арча шәһәрендә су агызу системасын реконструкцияләү объекты буенча проект-эзләү эшләре алып барыла. хәзерге вакытта су агызу челтәрләрендәге чүп-чар, өзеклекләр, КНС тулу, чистартылмаган агынтыларны әйләнә-тирә мохиткә агызу очракларын киметү, канализация агынтыларын кабул итүне һәм яланаякка тапшыруны өзлексез тәмин итү өчен проект-эзләү эшләре алып барыла. Күпер, төзүчеләр, Төзүчеләр тыкрыгы, Арча шәһәре Зур урамнарындагы тузган челтәрләргә алыштыру күздә тотыла, КНС төзелеше сәгатенә 40 куб.м, басым 25 м. Объект 2026 елга коммуналь инфраструктураны модернизацияләү республика программасы проектына кертелгән.

Моннан тыш, озак вакыт эксплуатацияләнү сәбәпле, 600 мм диаметрлы чистарту корылмалары коллекторының коррозиясә нәтижәсендә Тимер-бетон торбалар участокларының ишелү куркынычы бар.

1.6 Үзәкләштерелгән су агызу системасы объектларының куркынычсызлыгын һәм ышанычлылыгын һәм аларның идарә ителешен бәяләү

Үзәкләштерелгән су ағызу системасы инженерлык корылмаларының катлаулы системасыннан гыйбарәт, аларның ышанычлы һәм нәтижәле эшләве халык иминлеген тәшкил итә.

Канализация челтәрләре һәм коллекторлар су ағызу системасының иң зәгыйфь элементлары булып тора. Канализация челтәрләренең гамәлдәге торышы модернизацияләүне, искергән челтәрләр өлешен киметү өчен күчәрәп салуны таләп итә. Тыгыз төзелеш шартларында торбаүткәргечләрне ремонтлау һәм торгызуның траншеясыз ысулларын куллану иң экономияле хәл итү булып тора. «Торбадагы торба» зур диаметрлы торбаүткәргечләрне ремонтлауның яңа ысулын куллану эшкә сәләтен югалткан торбаүткәргечләрне эксплуатациягә кайтарырга, аларны озак вакытка (50 ел һәм аннан да күбрәк) тотрыклы үткәрү сәләтен тәмин итәргә мөмкинлек бирәчәк. Канализация торбаүткәргечләренең яңа салына торган участкалары өчен иң ышанычлы һәм чыдам материал булып полиэтилен тора. Бу материал торбаүткәргечтәге басым кискен үзгәргәндә бөрелү йөкләнешенә чыдый, электрохимик коррозиягә чыдам.

Су ағызу системасының эшли алуына авария-торгызу эшләрән, шулай ук ағымдагы ремонтларны үткәрү ярдәм итә.

Суны экономияләү һәм су куллану һәм ташландык суларны ағызу күләмнәрән ел саен киметү шартларында ташландык суларны ағызу системасын үстерүнең өстенлекле юнәлешләре булып суны чистартуның сыйфатын һәм челтәрләренең һәм корылмаларның ышанычлы эшләвен арттыру тора. Практика күрсәткәнчә, торба үткәргеч челтәрләр канализация системасының иң функциональ әһәмиятле элементы гына түгел, ә ышанычлылык ягыннан да иң зәгыйфь элемент булып тора. Канализация челтәренең тузу проблемасы элеккечә үк кискен кала. Шуңа күрә аны реконструкцияләүгә һәм модернизацияләүгә аерым игътибар бирелергә тиеш. Торбаүткәргечләрне ремонтлау һәм торгызуның траншеясыз ысулларын куллану аеруча экономияле карар булып тора. Канализация торбаүткәргечләренең яңа салына торган участкалары өчен иң ышанычлы һәм чыдам материал булып полиэтилен тора. Бу материал торбаүткәргечтәге басым кискен үзгәргәндә бөрелү йөкләнешенә чыдый, электрохимик коррозиягә чыдам.

Канализация чистарту корылмаларын эксплуатацияләгәндә биохимик процессларның бозылуына китерә торган төп сәбәпләр: гидравлик йөкләнешләр; температура үзгәрешләре; энергия белән тәмин итүдә өзеклекләр; биологик чистарту процессын ингибиручы агулы матдәләр керү. Корылмаларны төрле шартларда эксплуатацияләү тәҗрибәсе югарыда санап үтелгән факторларның йогынтысын бәяләргә һәм чистарту корылмаларының ышанычлы эшләвен тәмин итә торган чаралар күрергә мөмкинлек бирә. Чистарту корылмаларының ышанычлылыгын арттыруның мөһим ысулы булып (бигрәк тә энергия ресурсларын экономияләү шартларында) технологик процессны автомат рәвештә җайга салу тора.

Су ағызу системасының ышанычлылыгын арттыруга юнәлдерелгән чаралар комплексын гамәлгә ашырып, канализация системасының тотрыклы эшләве тәмин ителә.

1.7 Үзәкләштерелгән су чыгару системасы аша агып төшүче суларның әйләнә-тирә мохиткә йогынтысын бәяләү

Өске су объектларын пычратуның төп чыганаclarы булып чистартылмаган (житәрлек дәрәжәдә чистартылмаган) агынты сулар, торақ территорияләрдән коеп яуган яңгыр сулары тора. Пычраткыч матдәләрнең химик үзенчәлеге атап үтелгән пычрану чыганаclarына хас: нефть продуктлары, Аммоний һәм нитрат азоты, анионактив өске-актив матдәләр (АПАВ). Бакыр, тимер, марганец һәм фенолның югары булуы табигый характерда.

Гамәлдәге су ағызу системаларын реконструкцияләү, агынтыларны чистарту системасын модернизацияләү зарур, бу исә жирлектә экологик хәлне яхшыртырга,

агынты суларны рельефка чыгармаса, әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметергә, торак фондын төзекләндерергә мөмкинлек бирерчәк.

Канализация челтәрләре төзелеш һәм эксплуатация процессында зарарлы электромагнит кырлар һәм башка нурланышлар барлыкка китермиләр. Алар нинди дә булса ешлык тирбәнәшләре чыганагы булып тормыйлар, ә саклагыч капламнар һәм тышча материаллары зарарлы химик матдәләр һәм биологик калдыклар бүлп чыгармыйлар һәм экологик яктан куркынычсыз булалар.

Чистартылмаган агып төшүче суларны рельефка һәм су объектларына агызу әйләнә-тирә мохиткә, су жыю майданнарындагы суның физик һәм химик үзлекләренә тискәре йогынты ясый, органик һәм органик булмаган чыгышлы зарарлы матдәләр, агулы матдәләр, авыру китереп чыгаручы бактерияләр һәм авыр металллар микъдары арта, шулай ук халыкның авыру куркынычы барлыкка килү факторы булып тора

Чистартылмаган агынтыларны агызу хайваннар һәм үсемлекләр дөньясына зыян китерә һәм су жыю майданнарының иң куркыныч деградация төрләренә берсенә китерә.

1.8 муниципаль берәмлекнең үзәкләштерелгән су агызу системасы колачламаган территорияләре тасвирламасы

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә үзәкләштерелгән су агызу системасы булмаган территорияләренә түбәндәгеләр керә: :

- Арча шәһәренә төньяк планлаштыру районы;
- Тимер юлдан көньяктарак Арча шәһәре территориясе;
- Олы Бирәзә, Күпербаш, Васильев Божа, Иске Айван, Төбәк-Чокырча авыллары территорияләре;

Үзәкләштерелгән су агызу системалары булмаган территорияләрдә хужалык-фекаль агынтылар септикларга һәм септикларга жыела, аннан ассенизация машиналары белән канализация чистарту корылмаларына чыгарыла. Чистарту чокырлары һәм септиклары житерлек дәрәжәдә гидроизоляциягә ия түгел, бу исә туфракны һәм грунт суларын пычратуга китерә.

1.9 Жирлектә су агызу системасының гамәлдәге техник һәм технологик проблемаларын тасвирлау

Үзәкләштерелгән су агызу системаларының техник торышын бәяләү нәтижәләре буенча түбәндәге проблемалар ачылды:

- ташландык суларны агызу челтәрләренә шактый тузуы;
- гамәлдәге канализация чистарту корылмалары жиһазларының тузганлыгы;

БОСка йөкләнеш арту сәбәпле (торак, социаль объектлар төзү һәм 2024 елда БОСка "Арча" сәнагать паркын тоташтыру), шулай ук Арча шәһәренә үсеш перспективаларын исәпкә алып, житештерүчәнлекне тәүлегенә 3000 м3 кадәр арттырып, яңа чистарту корылмалары төзү зарур.

Су агызуның перспектив схемасы булмау жирлек территориясенә үсешен акрынайта. Яңа канализация челтәрләре төзү, канализация булмаганда су үткәрми торган өемнәр ясау, көнкүреш канализациясе системасын үстерү таләп ителә.

Торак зоналардагы су агымын жыю һәм чистарту системаларының булмавы гамәлдәге су объектларын, грунт суларын һәм грунтларны пычратуга, шулай ук территорияләргә су басуга ярдәм итә. Турыдан-туры яңгыр ташлауларын хужалык-көнкүреш канализациясе системасына күчерергә, агынтыларны тулы биологик чистарту корылмаларына күчерергә, шулай ук явым-төшемне механик рәвештә сусызландырырга кирәк.

1.10 Үзәкләштерелгән су агызу системасын (канализация) үзәкләштерелгән су агызу системаларына кертү турында белешмәләр, аларга жирлекнең үзәкләштерелгән су агызу системаларына кертелгән үзәкләштерелгән су агызу системалары исемлегенә һәм тасвирламасы, шулай ук күрсәтелгән сулар аша бирелә торган Чистарту корылмалары

(алар булганда) турында мәғлүмат керәсу ағызуның (канализация) үзәкләштерелгән системалары, чистарту корылмаларының куәте һәм аларда кулланыла торган ағынты суларны чистарту технологияләре, кабул ителә торган ағынты суларның уртача еллык күләме турында.

Үзәкләштерелгән су ағызу системасы объектларына милек хокукында яисә башка законлы нигездә ия булган затлар исемлегә 25 нче таблицада бирелгән.

3 нче Таблица-үзәкләштерелгән су түгү системасы объектларына милек хокукында яисә башка законлы нигездә ия булган затлар исемлегә

№ п/п	Үзәкләштерелгән су бүлү объектларына ия физик яисә юридик зат исеме	Үзәкләштерелгән су ағызу объекты	Зоналарның чикләрен тасвирларга	Хезмәт күрсәтүче оешма
1	МБ «Арча ш.»	Канализация чөлтөрләрә, КНС, КОС	г. Арск	ООО «Водоканал АМР»

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә үзәкләштерелгән су ағызу системасы объектларын һәм чөлтөрләрән эксплуатацияләү һәм аларга хезмәт күрсәтүне «Водоканал АМР» ЖЧЖ башкара, ул су ағызу өлкәсендә гарантия бирүче оешма булып тора.

Россия Федерациясә Хөкүмәтенең 31.05.2019 ел, №691 карары белән расланган «үзәкләштерелгән су ағызу системаларын (канализация) жирлекләренәң яки шәһәр округларының үзәкләштерелгән су ағызу системаларына кертү кагыйдәләренәң» 2 пункты нигезендә (алга таба әлегә бүлектә - кагыйдәлә), үзәкләштерелгән су ағызу системасы, үтәлгәндә, жирлекләренәң яки шәһәр округларының үзәкләштерелгән су ағызу системаларына кертелергә тиеш.үзәкләштерелгән су түгү системасын (канализация) жирлекләренәң яисә шәһәр округларының үзәкләштерелгән су түгү системаларына кертү критерийлары жыелмасы.

Кагыйдәләренәң 4 пункты нигезендә, түбәндәге критерийлар жыелмасы үтәлгәндә, үзәкләштерелгән су ағызу (канализация) системасы жирлекләренәң яисә шәһәр округларының үзәкләштерелгән су ағызу системаларына кертелергә тиеш:

а) әлегә Кагыйдәләренәң 5 пунктында күрсәтелгән үзәкләштерелгән су ағызу (канализация) системасына алынган агып төшүче сулар күләме мондый үзәкләштерелгән су ағызу (канализация) системасына кабул ителгән агып төшүче суларның гомуми күләменәң 50% тан артыгын тәшкит итә (алга таба-жирлекләренәң яисә шәһәр округларының үзәкләштерелгән су ағызу системаларына кертү критерие булып торган агып төшүче сулар күләме);

б) Кагыйдәләренәң 3 пунктында күрсәтелгән оешманың икътисадый эшчәнлек төрләренәң гомумроссия классификаторы (ОКВЭД) нигезендә билгеләнә торган икътисадый эшчәнлек төрләренәң берсә булып агып төшүче суларны жыю һәм эшкәртү эшчәнлегә тора. Үзәкләштерелгән су ағызу системасын (канализация) жирлекләренәң яисә шәһәр округларының үзәкләштерелгән су ағызу системаларына кертү максатларында Су белән тәэмин итү һәм су ағызу схемасын раслауга вәкаләтле органга су ағызуны гамәлгә ашыручы һәм үзәкләштерелгән система объектларының милекчесә яисә законлы хужасы булган оешма тарафыннан кертелә. су ағызу (канализация)(оешма тарафыннан, су ағызуны гамәлгә ашыручы һәм агып төшүче суларны су объектына ағызу өчен билгеләнгән инженерлык корылмаларының милекчесә яисә башка законлы хужасы булып торучы) (алга таба агып төшүче суларны су объектына чыгару), - үзәкләштерелгән су ағызу системасының (канализация) аерым объектларының милекчеләре яисә башка законлы хужалары төрлө затлар булса).

Кагыйдәләрнең 5 пункты нигезендә Күләме жирлекләрнең яисә шәһәр округларының үзәкләштерелгән су агызу системаларына кертү критерие булган үзәкләштерелгән су агызу (канализация) системасына кабул ителә торган агып төшүче сулар:

а) күпфатирлы йортлардан һәм торак йортлардан алына торган агып төшүче сулар;

б) вакытлыча яшәү өчен кунакханәләрдән, башка объектлардан алына торган агып төшүче сулар;

в) ял, спорт, сәламәтлек саклау, мәдәният, сәүдә, жәмәгать туклануы, социаль һәм коммуналь - көнкүреш билгеләнешендәге, мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, урта гомуми, урта һөнәри һәм югары белем бирү объектларыннан, административ, фәнни-тикшеренү учреждениеләреннән, җыйбадәт йортларыннан, эшлекле, финанс, административ, дини билгеләнештәге объектлардан, гражданның тормыш эшчәнлеген тәэмин итүгә бәйле башка объектлардан алына торган агып төшүче сулар;

г) склад объектларыннан, автомобиль транспорты тукталышларыннан, гаражлардан алына торган агып төшүче сулар;

д) асыл хужалыгы, бакчачылык һәм яшелчәчелек алып бару өчен билгеләнгән территорияләрдән алына торган агып төшүче сулар;

е) жир өстендәге агып төшүче сулар (су агызуның үзәкләштерелгән гомуми эремәле һәм үзәкләштерелгән катнаш системалары өчен);

ж) Кагыйдәләрнең 7 пунктында каралган очракта, әлеге пунктның «а»-«е» пунктчаларында күрсәтелмәгән, жирлекләрнең яисә шәһәр округларының үзәкләштерелгән су агызу системаларына кертү критерие булып торган агып төшүче сулар күләме составында исәпкә алынырга тиешле агып төшүче сулар.

Күләме жирлекләрнең яисә шәһәр округларының үзәкләштерелгән су агызу системалары өчен Кагыйдәләрнең 5 пунктында күрсәтелгән үзәкләштерелгән су агызу системаларына кертү критерие булып торган үзәкләштерелгән су агызу (канализация) системаларына кабул ителә торган агызу суларының күләме агызу суларының гомуми күләменең 50% тан артыгын тәшкил итә. Кагыйдәләрнең 4 п.п. «а» п. нигезендә Арча шәһәренең үзәкләштерелгән су агызу системаларын жирлекләрнең яки шәһәр округларының үзәкләштерелгән су агызу системаларына кертү критерие булып тора.

2 бүлек "Су агызу системасында агып төшүче сулар Балансы"

2.1 Ташландык суларны үзөклөштөрөлгөн ташландык суларны агызу системасына керту һәм ташландык суларны ташландык суларны агызуның технологик зоналары буенча агызу балансы

Үзөклөштөрөлгөн ташландык суларны агызу һәм агынтыларны агызу системасына агып төшүче сулар керу балансы 27 нче таблицада күрсәтелгән.

3 нче Таблица-ташландык суларны агызуның һәм агынтыларны агызуның үзөклөштөрөлгөн системасына агызу сулары керу балансы

№ п/п	Исеме	Улчәу берәмлеге	2024 год
г. Арск			
1	Прием сточных вод, всего, в т.ч.:Агынты суларны кабул иту, шул исәптән:	мен. куб. м	625,623
	Халык:	мен. куб. м	272,384
	Бюджет:	мен. куб. м	61,963
	Башка кулланучылар:	мен. куб. м	291,276

2.2. Су агызуның технологик зоналары буенча оештырылмаган агымның (урын рельефы өслегеннән килә торган агып төшүче суларның) факттагы агымын бәяләү

Канализация челтәре һәм корылмалар элементларындагы тыгызлыксызлыктар аша үзөклөштөрөлгән су агызу системасына керә торган яңгыр, кар һәм инфильтрацион сулар оештырылмаган агым булып тора.

Оештырылмаган агымның үзөклөштөрөлгән су агызу системасына элэгүен булдырмау һәм хужалыкларны биологик чистарту технологиясен бозуны булдырмау өчен.көнкүреш агынты суларын жыю, транспортлау һәм чистарту проектын эшләргә кирәк. Кирәк булганда локаль дренажлар белән тулыландырылган жир өсте суларын агызуның дөрес оештырылган системасы территорияне су басуга юл куймаска мөмкинлек бирәчәк, машина үтә торган урыннардан, квартал эчендәге мәйданнардан су агызуны оештырырга ярдәм итәчәк.

2.3 Биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның кабул ителә торган агынты суларны исәпкә алу приборлары белән җиһазландырылуы һәм аларны коммерция исәп-хисапларын башкарган куллану турында белешмәләр

Хәзерге вакытта кабул ителә торган агып төшүче суларны коммерцияле исәпкә алу гамәлдәге законнар нигезендә гамәлгә ашырыла, ягъни кабул ителгән агып төшүче сулар саны кулланылган су микъдарына тигез итеп кабул ителә. Агынты суларны исәпкә алу приборлары куелмаган.

2.4 Су агызуның технологик зоналары буенча һәм муниципаль берәмлек буенча үзәкләштерелгән су агызу системасына агып төшүче сулар керү балансының соңгы 10 елда ретроспектив анализ нәтижеләре, житештерү куәтләренә кытлык зоналарын һәм резервларын аерып күрсәтеп
Соңгы 10 елда агымнарның уртача еллык күләме турында белешмәләр 28 нче таблицада китерелде.

3 нче Таблица-чистарту корылмаларына соңгы 10 елда агып төшүче сулар керү баланслары

Чистарту корылмалары исеме	Агынтыларны кабул итү, мең куб. м/елга	
	2015 -2023	2024
БОС г. Арск	625,623	625,623

Таблица мәгълүматлары буенча, 2019-2024 елларда су агызу системасына буш торган агынтылар күләменә кимүе күзәтелә, бу хужалыкка су чыгымы кимү белән бәйле.- кулланучыларның көнкүреш ихтыяжлары.

Чистарту корылмаларының житештерү куәтләре резервларын бәяләү 29 нчы таблицада бирелгән.

3 нче Таблица-чистарту корылмаларының житештерү куәтләре резервларын бәяләү

Су агызуның максатчан билгеләнеше	Жан ияләрнен куәте. корылма куб. м / тәүлек бер елга мең куб. м	2024 год		
		куб.м/сут тыс.куб.м/год	(-) Дефицит/ (+)Резерв	
			куб.м/сут тыс.куб.м/год	%
БОС г. Арск	2000	1714,04	285,96	14,30
	730,0	625,62	104,38	

Гамәлдәге чистарту корылмаларының куәте чистарту корылмаларына агып төшүче суларның факттагы күләмен чистарту өчен житәрлек.

2.5 Жирлекләренә, шәһәр округларын үстерүнең төрле сценарийларын исәпкә алып, үзәкләштерелгән су агызу системасына һәм су агызуның технологик зоналарына агызуның фаразланган баланслары.

Муниципаль берәмлек территориясен үстерү планнарын анализлаудан чыгып, халык санын арттыру планлаштырылмый. Димәк, су куллануның сизелерлек артуы көтелми. Жирлекне үстерүнең генераль планы проекты нигезендә агып төшүче суларның үзәкләштерелгән су агызу системасына керүенә фаразланган баланслары 30 нчы таблицада китерелде

3 нче Таблица-үзәкләштерелгән су агызу системасына агып төшүче сулар керүенә Фараз баланслары

Су агызуның технологик зонасы	П Е Р И О Д	
	2024 год	2040 г.
	Үзәк системага агынты сулар керде. суүткәргеч системасын. мең куб. м ел	Үзәк системага агынты сулар керде. суүткәргеч системасын. мең куб. м ел
БОС г. Арск	625,623	719,466

3 бүлек "агып төшүче сулар күлөмө фаразы"

3.1 Ташландык суларның үзөклөштөрөлгөн су агызу системасына фактта һәм көтелгәндә керүе турында белешмәләр

Үзөклөштөрөлгөн су агызу системасына агып төшүче суларның фактта һәм көтелгәндә керүе турында белешмәләр 31 нче таблицада бирелгән.

3 нче Таблица-үзөклөштөрөлгөн су агызу системасына агып төшүче суларның фактта һәм көтелгәндә керүе турында белешмәләр

№ п/п	Исеме	Улчәу берәмлеге	2024 год	2040 год
г. Арск				
1	Агынты суларны кабул итү, шул исәптән:	тыс. куб. м	625,623	719,466
	халык:	тыс. куб. м	272,384	313,242
	Бюджет:	тыс. куб. м	61,963	71,257
	Башка кулланучылар:	тыс. куб. м	291,276	334,967

3.2 Су агызуның үзөклөштөрөлгән системасы (эксплуатацияләү һәм технологик зоналар)структурасы тасвирламасы

Үзөклөштөрөлгән су агызу системасы структурасының тасвирламасы 32 нче таблицада бирелгән.

3 нче Таблица-су агызуның үзөклөштөрөлгән системасы структурасы тасвирламасы

Торак пунктларның атамасы	Агынты суларны жыю, тапшыру (кисеп алу, рельеф, үзөк канализация)	Агынты суларны чистарту	Су агызуның технологик зонасы	Су агызуның эксплуатация зонасы
Арча ш.	Үзөк канализация, выгреб, рельеф	БОС Арча ш.	Арча ш. су агызу системасы	ООО «Водоканал АМР»

Үзөклөштөрөлгән су агызу булмаганда, торак йортлардан һәм жәмәгать биналарыннан агып чыккан сулар өй яны участкаларындагы калкулыкларга һәм септикларга яисә турыдан-туры түбән урыннарда рельефка жибәрелә.

3.3. Чистарту корылмаларының таләп ителә торган куәтен агып төшүче суларның исәпләнгән чыгымы, ташландык суларны агызуның технологик зоналары буенча куәтләр кытлыгы (резервы) турындагы белешмәләрдән чыгып исәпләү

Чистарту корылмаларының таләп ителгән егәрлеген исәпләү 33 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 3 – Чистарту корылмаларының таләп ителә торган куәтен исәпләү

Су максатчан билгеләнеше	Жан ияләренең куәте. корылма куб. м / тәүлек бер елга мең куб. м	П е р и о д ы				
		2024 год		2040 г.		
		куб. м/сут тыс.куб. м/год	(-) Дефицит/ (+) Резерв		куб. м/сут тыс.куб. м/год	(-) Дефицит/ (+) Резерв куб. м/сут тыс.куб. м/год
			куб. м/сут тыс.куб. м/год	%		
БОС Арча ш.	2000	1714,04	285,96	14,30	1971,14	28,86
	730	625,62	104,38		719,47	10,53
Перспективалы БОС	3000	-		-	1971,14	1028,86
Арча ш.	1095	-			719,47	375,53
						34,30

Булган чистарту корылмаларының куәте чистарту корылмаларына агып төшүче суларның күләмен чистарту өчен житәрлек. БОСка йөкләнеш арту сәбәплә (киң күләмле торак, социаль объектлар төзү һәм 2024 елда босска "Арча" сәнагать паркын тоташтыру), шулай ук Арча шәһәренең үсеш перспективаларын исәпкә алып, житештерүчәнлекне тәүлегенә 3000 м3 кадәр арттырып, яңа чистарту корылмалары төзү зарур.

3.4 Су агузуның үзәкләштерелгән системасы элементларының гидравлик режимнарын һәм эш режимнарын анализлау нәтижәләре

Күпфатирлы һәм ижтимагый-эшлекле төзелешләрдән агып төшүче сулар үзйөрешле һәм басым коллекторлары системасы ярдәмендә чистарту корылмаларына бирелә һәм соңыннан Казансу елгасына агызыла.

3.5 Су агузу системасының чистарту корылмаларының житештерү куәтләре резервларына һәм аларның гамәлдә булу зонасын киңәйтү мөмкинлекләренә Анализ БОСка йөкләнеш арту сәбәпле (киң күләмле торак, социаль объектлар төзү һәм 2024 елда босска "Арча" сәнәгать паркын тоташтыру), шулай ук Арча шәһәренең үсеш перспективаларын исәпкә алып, житештерүчәнлекне тәүлегенә 3000 м3 кадәр арттырып, яңа чистарту корылмалары төзү зарур.

4 бүлек «Үзәкләштерелгән су ағызу системасы объектларын төзү, реконструкцияләү һәм модернизацияләү (техник яктан яңадан коралландыру) буенча тәкъдимнәр»

4.1 Үзәкләштерелгән су ағызу системасын үстерүнең төп юнәлешләре, принциплары, бурычлары һәм план күрсәткечләре

Хәзерге вакытта «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә су ағызуны оештыруның түбәндәге проблемалары бар:

- су ағызу челтәрләренең һәм КНС жайланмаларының шактый тузган булуы;
- босска йөкләнеш арту сәбәпле (торак, социаль объектлар төзү һәм 2024 елда босска "Арча" сәнәгать паркын тоташтыру), шулай ук Арча шәһәренең үсеш перспективаларын исәпкә алып, житештерүчәнлекне тәүлегенә 3000 м3 кадәр арттырып, яңа чистарту корылмалары төзөргә кирәк;

- авыл торак пунктларында су ағызуның оештырылган системалары булмау.

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системаларын үстерүнең төп юнәлеше булып бөтен су белән тәэмин итү системасын модернизацияләү исәбенә халыкка күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын күтәрү тора.

Ташландык суларны ағызу системасын үстерү буенча чараларны үтәүнең иң мөһим нәтижәсе булып агып төшүче сулар белән бергә ағызыла торган пычраткыч матдәләр санын киметү тора.

Жирлек торак пунктларының су ағызу системасын үстерүнең төп юнәлеше һәм төп бурычы булып:

- канализация челтәрләренең искергән участкаларын алыштыру;
- агынтыларны чистарту системасын модернизацияләп, гамәлдәге канализация чистарту корылмаларын реконструкцияләү;

- канализация-насос станцияләренең искергән жиһазларын алыштыру;
- яңа кулланучыларның су ағызу хезмәтләреннән файдалану мөмкинлеген тәэмин итү.

Гамәлдәге һәм проектлана торган торак йортларның индивидуаль хужалары өчен, шулай ук административ биналар өчен үзәкләштерелгән су ағызу чаралары булмаганда, тулы биологик чистарту жайланмаларыннан файдалану тәкъдим ителергә мөмкин. Кече торак пунктларда үзәкләштерелгән системалар төзү 1 куб. м агымны чистартуның артык зур үзкыйммәте аркасында икътисади яктан отышлы түгел.

Йорт яны өемнәре, су ағызу савытлары реконструкцияләнәргә һәм су үткәрми торган материаллардан ясалырга, шулай ук вентиляция стояклары белән жиһазландырылырга тиеш.

4.2 Элеге чараларның техник нигезләмәләрен дә кертәп, елларга бүлөп, ташландык суларны ағызу схемаларын гамәлгә ашыру буенча төп чаралар исемлегенә

Су ағызу системасын үстерүнең төрле сценарийларын гамәлгә ашыру буенча төп чаралар исемлегенә 34 нче таблицада китерелгән.

4 нче Таблица - «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенең су ағызу схемаларын еллар буенча бүлөп гамәлгә ашыру буенча төп чаралар

№ п/п	Чара исеме	Социаль-экономик эффект, руб.	Үтәүнең вакыт аралыгы (квартал, ел)
1	Төрле модификацияләрдә хужалык-көнкүреш агынтыларын биологик һәм тирәнтен чистартуның локаль жайланмаларын урнаштыру	Әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметү	2026-2040
2	Искергән су ағызу челтәрләрен этаплап алыштыру	Әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметү	2026-2040

№ п/п	Чара исеме	Социаль-экономик эффект, руб.	Үтәүнең вакыт аралыгы (квартал, ел)
3	Арча муниципаль районының Арча шәһәрәндә биологик чистарту корылмаларын проектлау һәм төзү	Әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметү, халыкның санитария иминлеген тәмин итү, СанПиН таләпләре	2026-2027
4	Арча шәһәрәнең Мостовая урамындагы канализация чөлтәрәнә капитал ремонт ясау (5нче МКДДАН алып 8нче балалар бакчасына кадәр), диаметр 160 мм, 360 п. м.	Әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметү	2025
5	Мостовая, Строителей, Строителей тыкрыгы, Арча шәһәре Зур урамнарындагы тузган чөлтәрләрне алыштыру, КНС төзелеп, сәгатенә 40 куб. м, басым 25 м	Әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметү	2026
6	Диаметры 600 мм булган чистарту корылмаларының ташландык коллекторын капитал ремонтлау	Әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтыны киметү	2026-2027

4.3 Су агызу схемаларын гамәлгә ашыру буенча төп чараларның техник нигезләмәләре

Арча муниципаль районының Арча шәһәрәндә яңа биологик чистарту корылмалары төзү халыкның санитария куркынычсызлыгын тәмин итәргә, ташландык суларны чистарту сыйфатын яхшыртырга мөмкинлек бирәчәк.

Искергән су агызу чөлтәрләрен алыштыру су агызу чөлтәрләрендәге чүп-чар, өзеклекләр, КНС тулу, чистартылмаган агынтыларны әйләнә-тирә мохиткә агызу, канализация агынтыларын кабул итүне һәм яланаяк тапшыруны өзлексез тәмин итү очракларын киметергә мөмкинлек бирәчәк.

Яңа канализация чөлтәрләрен төзү, шулай ук булган канализация чөлтәрләрен һәм канализация чистарту корылмаларын реконструкцияләү халыкның коммуналь инфраструктурасы системалары эшенең ышанычлылыгын арттыруга, коммуналь хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртуга, коммуналь комплекс предприятиеләренең финанс-хужалык эшчәнлегенең нәтижәлелеген арттыруга китерәчә.

4.4 Узәкләштерелгән су агызу системасының яңа төзелә торган, реконструкцияләнә торган һәм эксплуатациядән чыгарырга тәкъдим ителә торган объектлары турында белешмәләр

БОСка йөкләнеш арту сәбәплә (торак, социаль объектлар төзү һәм 2024 елда босска "Арча" сәнгать паркын тоташтыру), шулай ук Арча шәһәрәнең үсеш перспективаларын исәпкә алып, житештерүчәнлекне тәүлегенә 3000 м3 кадәр арттырып, яңа чистарту корылмалары төзү зарур.

Су агызуның перспективалы схемасы, торак биналарны төзекләндерү дәрәжәсен арттырудан чыгып, муниципаль берәмлекнең үсешен, аның беренче чираттагы һәм перспективалы төзелешен исәпкә ала. Су агызуның перспективалы системасы алга таба да бердәм үзәк Система төзүне күздә тота, аңа хужалык-көнкүреш агынтылары керә..

4.5 Су агызуны гамәлгә ашыручы оешмалар объектларында диспетчерлаштыру, телемеханизацияләү системаларын үстерү һәм су агызу режимына идарә итүнең автоматлаштырылган системалары турында белешмәләр

Бүгенге көндә Арча шәһәрәндә эшли торган канализация чистарту корылмалары автомат рәвештә эшли, эш һәм штаттан тыш хәлләр турында мәғлүмат диспетчерлык пунктына килә.

4.6 Жирлек, жирлек территориясе буенча торбаүткәргечләрнең (трассаларның) маршрутлары вариантлары, су агызу корылмаларын төзү өчен планлаштырылган майданчыкларның урнашуы һәм аларны нигезләү тасвирламасы
Торак йортлардан агып төшүче сулар үзеннән-үзе агып торган һәм басым коллекторлары системасы ярдәмендә бирелә. Төп коллекторлар һәлакәт булган урынга барып җитү мөмкинлеген тәмин итү өчен урамнар буйлап салынган.

4.7 Узәкләштерелгән су агызу системасы чөлтәрләренең һәм корылмаларының саклау зоналары чөкләре һәм характеристикалары

Санитар-эпидемиологик куркынычсызлыкны тәмин итү өчен санитар-саклау зоналарының радиусларын саклау кирәк. СанПиН 2.2.1/2.1.1.14 «санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләр, Корылмалар һәм башка объектларның санитар классификациясе» нигезендә санитар-яклау зонасы күләме (түбәндәге таблицаны карагыз).

4 нче Таблица-канализация чистарту корылмалары өчен санитар-яклау зоналары

Агынты суларны чистарту корылмалары	Чистарту корылмаларының исәпләнгән җитештерүчәнлегә тәүлеккә мең куб. м булганда м ераклык			
	до 0,2	более 0,2 до 5,0	более 5,0 до 50,0	более 50,0 до 280
Насос станцияләре һәм авария-жайга салу резервуарлары, локаль чистарту корылмалары	15	20	20	30
Явым-төшемнәр өчен ләм майданчыклары булган механик һәм биологик чистарту корылмалары, шулай ук ләм майданчыклары	150	200	400	500
Ябык биналарда утырымны термомеханик эшкәртү белән механик һәм биологик чистарту корылмалары	100	150	300	400
Кырый:				
А) фильтрлау	200	300	500	1 000
Б) сугару	150	200	400	1 000
Биологик буалар	200	200	300	300

Искәрмә:

1. Житештерүчәнлегә тәүлегенә 280 мең куб.м дан артык булган канализация чистарту корылмалары өчен, шулай ук агып төшүче суларны чистартуның һәм утырымны эшкәртүнең яңа технологияләрен кабул иткәндә, СЗЗ күләме һәр конкрет очракта 5.3 пунктнда каралган тәртиптә билгеләнә. СанПиН 2.2.1/2.1.1.14.

2. Майданы 0,5 гектарга кадәр булган фильтрация кырлары өчен, майданы 1,0 гектарга кадәр булган коммуналь типтагы сугару кырлары өчен, житештерүчәнлегә тәүлегенә 50 куб метрга кадәр булган агып төшүче суларны механик һәм биологик чистарту корылмалары өчен 100 м зурлыктагы су алырга кирәк.

3. Үткөрү сәләте тәүлегенә 15 куб. м га кадәр булган жир асты фильтрациясе кырлары өчен Т33 үлчәмен 50 м га кадәр кабул итәргә кирәк.
  4. Ачык типтагы өске агымдагы чистарту корылмаларыннан торак территориягә кадәр С33 күләмен 100 м, ябык типтагы 50 м кабул итәргә кирәк.
  5. Сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашмаган производство канализациясенә чистарту корылмаларыннан һәм насос станцияләреннән, житештерү ағынты суларын мөстәкыйль чистартканда һәм суыртканда да, аларны көнкүреш сулары белән бергә чистартканда да, С33 күләмнәрен ағынты сулар килә торган производстволарныкы кебек үк кабул итәргә кирәк.
  6. Кар эретү урыннарыннан һәм кар эретү пунктларыннан алып торак төзелеш территориясенә һәм нормалаштырыла торган башка территорияләргә кадәр С33 күләмен 100 м кабул итәргә кирәк.
- 4.8 Узәкләштерелгән су агызу системасы объектларын урнаштыруның планлаштырыла торган зоналары чикләре
- Яңа төзелә торган су агызу чөлтәрләренә урнашуы һәм озынлыгы үзәкләштерелгән су агызу системасының яңа төзелешенә проект нигезендә билгеләнергә тиеш.

5 бүлек "Үзәкләштерелгән су агузы системасы объектларын төзү һәм реконструкцияләү чараларының экологик аспектылары"

5.1 Пычраткыч матдәләр чыгаруны киметү планнарындагы чаралар, экологик нәтижеләлеккә арттыру программалары, әйләнә-тирә мохиткә саклау чаралары планнары турында белешмәләр

Агып төшүче суларның сыйфатына Контроль график нигезендә башкарылырга тиеш, анда пробаларны алу урыны, периодиклыгы, билгеләнә торган ингредиентлар билгеләнәчәк.

Өске су объектларына пычраткыч матдәләр агузыны киметү өчен түбәндәге шартларны үтәргә кирәк:

1. Чистарту корылмаларын техник яктан төзек хәлдә тотарга;
2. Агып төшүче суларны залп белән агузуга юл куймаска;
3. Агып төшүче суларны чистартуның технологик процессын үтәү;
4. Ташлана торган агып төшүче суларның сыйфатын тикшереп торырга.

5.2 Агып төшүче сулар явым-төшемнән утильләштергәндә әйләнә-тирә мохит өчен куркынычсыз ысуллар куллану турында белешмәләр

«Арча шәһәре» муниципаль берәмлегә территориясендә яшәүнең уңайлылыгын яхшырту, агып төшүче суларның әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтысын киметү максатларында гамәлдәге канализация чистарту корылмаларын реконструкцияләү, житештерүчәнлеккә тәүлегенә 3000 м³ кадәр арттыру, шулай ук агып төшүчеләрне чистарту системасын модернизацияләү вариантларын карарга тәкъдим ителә.

6 бүлек «Үзекләштерелген су агызу системасы объектларын төзүгә, реконструкцияләүгә һәм модернизацияләүгә капитал салуларга ихтыяжы бәяләү»

Су агызу схемаларын гамәлгә ашыру буенча төп чаралар исемлегенә 36 нчы таблицада китерелгән.

4 нче Таблица – «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенен су агызу системаларын үстерү чаралары
Бәясе, мең сум.

№ п/п	Исемлек һәм исемлек үз эченә алынучы объектлар	Срок	Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034-2037	2038-2040
1	Төрле модификацияләрдә хужалык-көнкүреш агынтыларын биологик һәм тирәнтен чистартуның локаль жайланмаларын урнаштыру	2026- 2040	1500 0		1000	1000	1000	100 0	1000	1000	1000	1000	400 0	2500
2	Искергән су агызу челтөрләрен этаплап алыштыру	2026- 2040	3250 0				2500	250 0	2500	2500	2500	2500	800 0	8000
3	Арча муниципаль районының Арча шәһәрәндә биологик чистарту корылмаларын проектлау һәм төзү	2026- 2027	6500 00		3000 00	35000 0								

№ п/п	Исемлек һәм исемлек үз эченә алынучы объектлар	Срок	Бәясе, мең сум.										
			Всего	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034-2037
4	Арча шәһәренең Мостовая урамындагы канализация челтәрләренә капиталь ремонт ясау (5нче МКДдан алып 8нче балалар бакчасына кадәр), диаметр 160 мм, 360 п. м.	2025	1000 0	10000									
5	Мостовая, Строителей, Строителей тыкрыгы, Арча шәһәре Зур урамнарындагы тузган челтәрләренә алыштыру, КНС төзү, сәгатенә 40 куб. м. басым 25 м	2026	4950		4950								
6	Диаметры 600 мм булган чистарту корылмаларының ташландык коллекторын капитал ремонтлау	2026- 2027	5000		2500	2500							
	БАРЛЫГЫ:		7174 50	10000	3084 50	35350 0	3500	350 0	3500	3500	3500	120 00	1050 0

* - Капитал салуларның бәясе әреләнен билгеләнде, «19 нчы жыентык» НЦС 81-02-19-2025 нигезендә. Шәһәр инфраструктурасы биналары һәм корылмалары» һәм «сборник № 14. Тышкы су белән тәэмин итү һәм канализация челтәрләре» Су белән тәэмин итү системасын үстерү буенча проектларны гамәлгә ашыруның төгәл бәясе проект-смета документациясен эшләү барышында төгәлләштерелергә тиеш.

Жирлекнең перспективалы үсешен исәпкә алып, су агузу системасының сыйфатын һәм ышанычлылыгын арттыру чараларына капитал салулар күләме яқынча 717450,0 мең сум тәшкил итәчәк.

Капитал салуларның бәясе эксперт бәяләмәләреннән, аналог объектлар буенча жыелма смета исәп-хисапларыннан, барлыкка китерелә торган куәт берәмлегенә чагыштырма чыгымнардан чыгып билгеләнә. Һәр проект буенча проект-смета документациясен эшләгәндә бәя тегәлләштерелергә тиеш. Финанслагучы төп чыганаclarы булып:

- РФ субъекты бюджеты акчалары;
- муниципаль бюджеты акчалары;
- инвестиция программасы нигезендә тоташкан өчен түләүдән алынган акчалар;
- тарифка инвестиция өстәмәсе өлешендә алынган акчалар;
- кредит акчалары һәм муниципаль заем;
- предпрятиеләр, заказчы-төзүчеләр акчалары;
- законнарда каралган башка чара

7 бүлек "үзәкләштерелгән су ағызу системасын үстерүнең план күрсәткечләре"
Ташландык суларны ағызу системасын төзү һәм реконструкцияләү чараларын гамәлгә ашыру нәтижәсендә түбәндәге нәтижеләргә ирешеләчәк:

1. Муниципаль берәмлекнең су ағызу системасының ышанычлы эшен тәэмин итү.
2. Су алу корылмаларын һәм су белән тәэмин итү челтәрләрен эксплуатацияләгәндә авария хәлләре санын киметү.
3. Муниципаль берәмлек территориясендә яшәүнең уңайлылыгын арттыру.

4 нче Таблица – «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенең су ағызу системасын үстерүнең максатчан күрсәткечләре

Күрсәткеч исеме	2024	2025	2026	2027	2028	2029 - 2040
Показатель надежности и бесперебойности водоотведения						
Аварияләрнең һәм чүп-чарларның чагыштырмача саны канализация челтәренең озынлыгына исәпләгәндә, бер./км.	0,48	0,48	0,45	0,4	0,35	0,2
Показатели качества очистки сточных вод						
Үзәкләштерелгән су ағызу системасына ташлана торган ағынты суларның гомуми күләмендә чистартылмый торган ағынты сулар өлеше, %	0	0	0	0	0	0
Үзәкләштерелгән гомуми эремә (көнкүреш) һәм үзәкләштерелгән яңгыр сулары ағызу системалары өчен аерым үзәкләштерелгән су ағызу системалары төрләренә карата исәпләнгән, рөхсәт ителгән ағызуларның билгеләнгән нормативларына, ағызу лимитларына туры килми торган ағызу сулары пробалары өлеше, %	0	0	0	0	0	0
Доступность услуги для потребителей						
Коммуналь инфраструктурадан файдалану белән тәэмин ителгән торак йортларда кулланучылар өлеше, %	60	60	60	63	65	70

Үзәкләштерелгән су ағызу системаларын үстерүнең максатчан күрсәткечләре күрсәткечләре су ағызу схемасында каралган чараларны гамәлгә ашыру тәмамланганнан соң актуальләштерүне таләп итә.

8 бүлек "Үзәкләштерелгән су ағызу системасының ачыкланган хужасыз объектлары исемлегә (алар ачыкланган очракта) һәм аларны эксплуатацияләүгә вәкаләтле оешмалар исемлегә"

Хужасыз объект турында белешмәләр Россия Федерациясә дәүләт хакимиятенә башкарма органнарыннан, Россия Федерациясә субъектларыннан, жирле үзидарә органнарыннан, шулай ук юридик һәм физик затларның гаризалары нигезендә килергә мөмкин.

«Су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны ағызу турында» 416 номерлы ФЗ нигезендә, үзәкләштерелгән ташландык суларны ағызу системаларының, шул исәптән канализация челтәрләренә хужасыз объектлары ачыкланган очракта, аларны эксплуатацияләү юлы белән ташландык суларны ағызу тәэмин ителә, мондый объектлардан файдалану гарантияләүче оешма тарафыннан йә ташландык суларны ағызуны гамәлгә ашыручы оешма тарафыннан башкарыла, һәм канализация челтәрләре күрсәтелгән хужасыз объектларга турыдан-туры тоташтырылган күрсәтелгән объектларның тапшыру актына администрация тарафыннан имза салынган көннән алып мондый объектларга милек хокукы танылганга кадәр яисә аларны граждән законнары нигезендә мондый объектларны калдырган милекче биләүгә, файдалануга һәм алар белән эш итүгә алганга кадәр объектларга.

Су түгүне гамәлгә ашыручы оешманың үзәкләштерелгән су түгү системаларының хужасыз объектларын эксплуатацияләүгә чыгымнары тарифларны билгеләгәндә тарифларны җайга салу органнары тарафыннан су белән тәэмин итү һәм су түгү өлкәсендә бәя кую нигезләрендә билгеләнгән тәртиптә Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан расланган тәртиптә исәпкә алына.

Хужасыз канализация челтәрләрен рәсмиләштерү тәртибе Россия Федерациясә Граждәнлык кодексы, «күчемсез милекне дәүләт теркәвенә алу турында» 13.07.2015 № 218-ФЗ Федераль законы, Россия Икътисадый үсеш министрлыгының «хужасыз күчемсез әйберләргә исәпкә алу тәртибен билгеләү турында» 10.12.2015 № 931 бөерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Үзәкләштерелгән су ағызу системаларының хужасыз объектлары ачыкланмаган.

НӘТИЖӘЛӘР ҺӘМ ТӘКЪДИМНӘР

Халыкны сыйфатлы эчәр су белән тәэмин итү жирлек үсешенең өстенлекле проблемаларыннан берсе булып тора, аны хәл итү сәламәтлекне саклау, эшчәнлек шартларын яхшырту һәм халыкның тормыш дәрәжәсен һәм сыйфатын күтәрү өчен кирәк. Бүгенге көндә «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә су белән тәэмин итү һәм су чыгару системасы канәгатьләнәрлек хәлдә.

Су белән тәэмин итү системаларын үстерүнең төп юнәлешләре:

- тузган су белән тәэмин итү чөлтәрләрен реконструкцияләргә;
- су алу корылмалары җиһазларын модернизацияләү.
- Арча шәһәрендә һәм Олы Бирәзә авылында су әзерләү системасын урнаштыру;
- Арча шәһәрендә һәм Олы Бирәзә авылында өстәмә су алу корылмалары төзү;
- Яңа кулланучыларны су белән тәэмин итү чөлтәрләренә тоташтыру мөмкинлеген тәэмин итү өчен су белән тәэмин итү чөлтәрләрен төзү;

Канализация системаларын үстерүнең төп юнәлешләре:

- яңа канализация чөлтәрләрен реконструкцияләү һәм төзү юлы белән канализация эшенең ышанычлылыгын арттыру;
- Арча шәһәрендә биологик чистарту корылмалары төзү;
- агынтыларны кабул итү, суырту һәм чистарту сыйфатын һәм агынты суларны чистарту системаларының экологик иминлеген арттыру, явым-төшемнәргә тулысынча эшкәртүне һәм утильләштерүне тәэмин итү.

Кече торак пунктларда үзәкләштерелгән системалар төзү 1 куб. м агымны чистартуның үзкыйммәте артык зур булу сәбәпле икътисадый яктан отышлы түгел. Торак пунктлар төрле модификацияләрдә хужалык көнкүреш агынтыларын биологик һәм тирәнтен чистарту буенча автоном җайланмалар белән җиһазландырылырга мөмкин.

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу системаларының техник характеристикаларын, техник мөмкинлекләрен һәм энергетик нәтиҗәлелеген ачыклау максатында системаларга техник тикшерү үткәргә кирәк.

Санитария-гигиена таләпләре нигезендә эчәр су белән тәэмин итү чыганагын тәэмин итү, яңа линияләр төзү һәм техник, санитария чараларын гамәлгә ашыру исәбенә булган су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу системаларының нәтиҗәлелеген һәм ышанычлылыгын арттыру, суны алу, транспортировкалау һәм ташландык суларны агызу системаларын үстерү буенча бурычлар комплексын башкару тәкъдим ителә.

ӨДӘБИЯТ ИСЕМЛЕГЕ

1. «Су белән тәэмин итү һәм су ағызу турында» 2011 елның 7 декабрендәге 416-ФЗ номерлы Федераль закон.
2. РФ Хөкүмәтенең "су белән тәэмин итү һәм су ағызу схемалары турында" 5.09.13 №782 карары
3. СП 31.13330.2021 " су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар"»
4. СП 30.13330.2012»биналарның эчке суүткәргече һәм канализациясе".
5. СанПиН 1.2.3685-21 «гигиена нормативлары һәм кеше өчен яшәү тирәлегә факторларының куркынычсызлыгын һәм (яки) зарарсызлыгын тәэмин итүгә таләпләр».
6. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 «санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе".
7. СП 129.13330.2019 " тышкы челтәрләр һәм корылмалар. Су белән тәэмин итү һәм канализация».